

КОНТРОЛНА
МАРКИЦА

CIGARETTES
20
ЦИГАРИ

FILTER
JUGOSLAVIJA

510004000452

ПО ЗАПРАВЉЕТО
НИКОТИН
МГ
КАТРАН 17 МГ

KIP S

30 g UNČI Z B & T k a n a

V dobrem letu, kolikor traja vojna v srbski pokrajini Kosovo, je s svojih domov zbežalo že skoraj milijon ljudi. Več kot polovica jih je vojno območje zapustila po 24. marcu, ko so se začeli napadi zračnih sil Nata. Kosovo, ki je bilo v zadnjih mesecih deležno metodičnega in brutalnega čiščenja, je zapustila skoraj polovica prebivalstva. Številke, ki jih zbira UNHCR, so brezosebne, a kljub temu pripovedujejo tragično zgodbo. Skoraj pol milijona kosovskih beguncev je v Albaniji, četr milijona v Makedoniji, po 60.000 v Črni gori in Srbiji, 20.000 v Bosni in Hercegovini. Koliko ljudi je razseljenih znotraj pokrajine, še ni jasno, govori se o več deset tisočih. Nadaljnjih 100.000 kosovskih Albancev naj bi, legalno ali ilegalno, že emigriralo v zahodne države. A ljudje ne bežijo le s Kosova. Do danes se je iz Srbije in Črne gore v Bosno preselilo že skoraj 60.000 ljudi, največ iz Sandžaka (21.000). Do danes, pravim. Jutri lahko te številke mirne duše še povečate.

Posledice ene najbolj intenzivnih begunskih kriz 20. stoletja zaenkrat najteže občutita dve že tako ne preveč stabilni državi – Albanija in Makedonija. V največjem albanskem begunskem taborišču v Kukesu je v povprečju nagnetenih kakih 100.000 ljudi, poroča mednarodni Rdeči križ. Še do pred nekaj dnevi je tja prihajalo na tisoče beguncev, prav toliko pa jih je vsak dan tudi

The boundaries and names shown on this map do not imply official endorsement or acceptance by the United Nations.

Zapisi neke begunke: Sladjana Dražetić

»Slovenija mi je usojena!«

(odlomki iz »begunskega dnevnika«)

Pisati o vojni ter »izbeglištvu« ni niti najmanj lahko. Pa vendar sem se odločila, da poskusim opisati življenje v Bosni pred vojno ter čas »izbeglištva«...

Marsikomu ime mojega rojstnega kraja ne pove nič: Če pa omenim, da se nahaja v bližini mesteca, ki leži v dolini dveh rek, Plive in Vrbasa, se večina spomni na staro, komunistično Jugoslavijo ter ZAVNOBIIH in AVNOJ, ki sta se dogajala prav tam. Ta kraj je seveda Jajce. Če pa omenim tudi bližino drugega mesta v dolini Lašne in vzhodju Vlačiča, Travnika, se starejše in mlajše generacije spomnijo na Iva Andrića in njegovo znano delo »Na Drini ćuprija«...

Ne vem točno, koliko prebivalstva je tam živel, a vem, da so bili večinoma bosanski Hrvatje. Čeprav so ta kraj obkrožale srbske ter muslimanske vasi, se do začetka vojne niso čutila bistvene razlike med ljudmi. Prebivalstvo je bilo nepismeno ali polpismeno, našel pa se je tudi kak učitelj, profesor, v zadnjem času celo zdravnik. Tamkajšnjega življenja ne morem hvaliti, saj so starši šele v začetku osemdesetih začeli pošiljati otroke na šolanje v Travnik, Jajce... Pred tem so se večinoma ukvarjali z obdelavo ne preveč plodne zemlje, nekateri tudi z živinorejvo (v glavnem ovce in krave). Od staršev in starih staršev sem slišala, da ni bilo obdelovanje nič kaj prijetno; oranje s konji ali pa biki (starejši način) ter celodnevno ročno kopanje in sajenje krompirja, repe ter zelja, ponekod še

Pot do Slovenije je bila težka in »strašna«, ker smo na vsakih nekaj tisoč metrov srečali policijo in vojake. Ustavljali so nas in zahtevali dokumente, še sama ne vem kakšne. Spraševali so, če se kdo ne skriva, vojni obvezniki namreč. Ko so ugotovili, da se v avtobusu nahajajo le žene in otroci, so pomahali s prsti in nas spustili naprej do naslednje kontrole. Nekateri skupine vojakov so bile zamaskirane z ogljem ali pa so na glavah nosili nogavice in kape z različnimi znaki; šahovnicami, polmeseci, križi... Bila sem zelo prestrašena in del poti molila, da bi čimprej zagledala hrvaško-slovensko mejo. Čeprav je bila tema, nisem mogla spati. Slišala sem jok otrok in pogovore starejših, od katerih je le nekaj optimistov upalo, da se kmalu vrnejo na »svoja ognjišta«. Ustrašile so me besede pesimistov, ki so predvidevali najslabše (izkazalo se je, da so imeli prav), da Bosna ne bo nikoli več taka, kot je bila do tedaj, in da bodo med različnimi narodi množična pobijanja.

Zjutraj naju je oče zbudil za zajtrk. Prvi obrok nekeje daleč od doma mi ni niti najmanj teknil. Še zdaj se spominjam, jedli smo jajca in neko gorenjsko klobaso. Vse je bilo drugačnega okusa, celo kruh ni bil kot domači. Spila sem kozarec vode, ki je »dišala« po kloru in ni bila kot naša...

Nekega dne sem sedela zunaj za mizo in pisala »begunski dnevnik«, ko sem zagledala taksi, ki je pripeljal še mamo. Hitro sem stekla do avta in jo objela. Skrivala je solze in potihem rekla: »Ostali so samo vojaki, morala sem bežati.« Ko se je oče vrnil iz službe, sta se pogovarjala potihem, ko sem se jima približala, sta utihnili in čez nekaj časa začela novo temo. Mama je kadila, čeprav prej ni, zdela se mi je, da sploh ne ugaša cigaret. Čez teden dni je začel

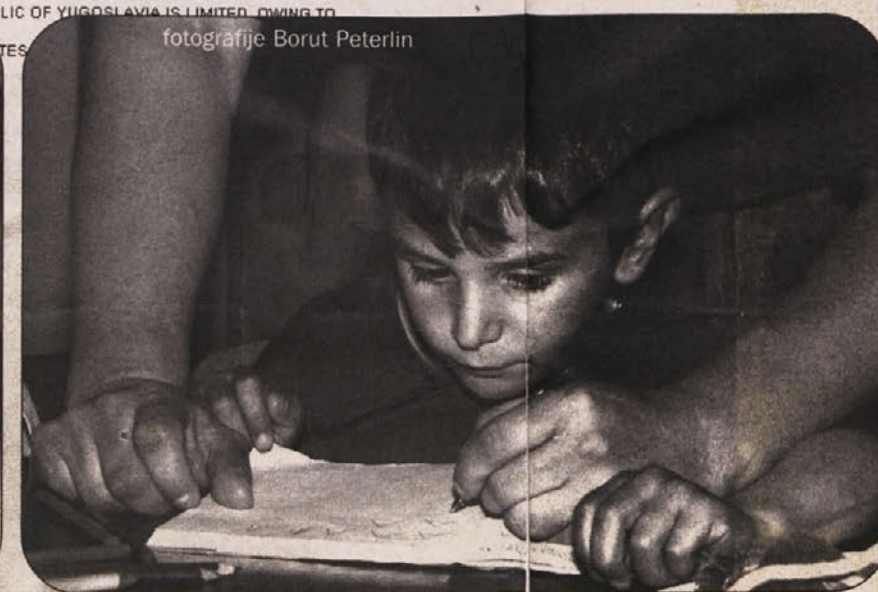
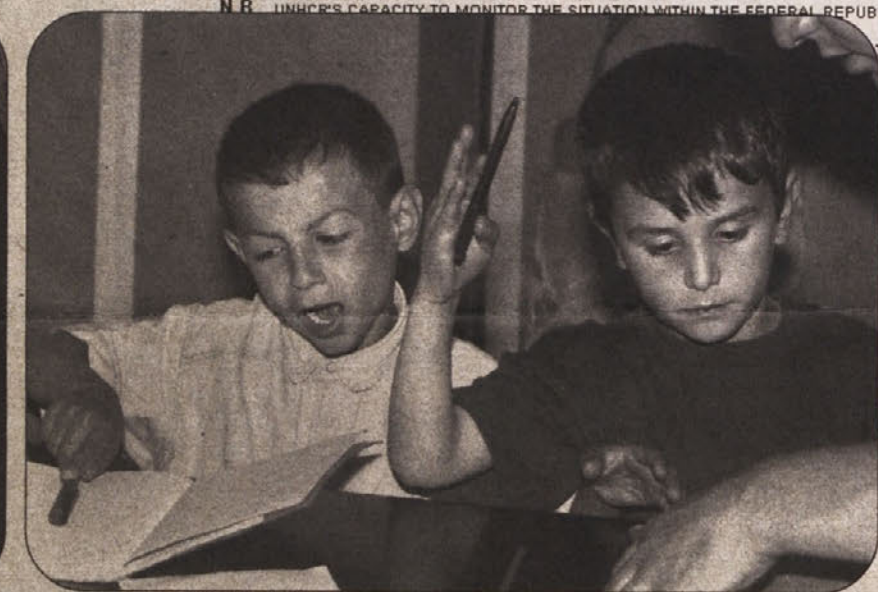
U našoj zemlji kaos pravi te stvari mi se odavno motaju po glavi što sve politika zakuha jedni uživaju a drugi nemaju kruha U Bosni je konačno prestao rat i ljudi si pomažu kao bratu brat iz Slovenije se begunci vraćaju a Slovenci im zato čak i plaćaju Dobijes dolara sto i petdeset a dali bi ti i stotina deset samo da pokupiš svoje stvari nema veze i mladi i stari Udare ti čak i povratnu vizu samo da nisi oko njih blizu Kažu ti samo »setan ti put bio« a u sebi misle »više nam se nikad ne vratio« Sad političari ne znaju što da rade pa se na sve moguće načine iz sranja vade Nek i če u Hag na sud ići pa možda čak do zatvora stići Tako i treba kad su na sve strane ginuli ljudi oni su gledali kao ljudi Sad je raširen posttraumatski sindrom a kuće izgledaju kao da je u njih udario grom Iforovci samo mirno stoje i ratne žrtve sada broje Ugotavljaju tko je ubio koga a to ne zna nitko osim samog Boga Konačno će se jednom sve smiriti i ljudstvo će se međusobno pomiriti (Nadajmo se)

Bosanska

Bez naslova

Možda nisam za tebe prava ali misli o tebi mi je puna glava Ja sam sigurna da bi nam zajedno išlo glatko i da bi življenje bilo slatko kad bi samnom par meseci bio pa makar me nakon toga ostavio još bolje bi bilo kad bi zajedno bili stoljeća pet tad bi bilo samo moj i tvoj cjeli svijet

Sladjana je bila rojena leta 1976 v Jajcu. Leta 1992 je zaradi vojne v Bosni z družino prebegnila v Slovenijo in odtlej živi v Dolenjskih Toplicah.

fotografije: Borut Peterlin

nadaljevalo pot proti jugu države. Albanske oblasti ocenjujejo, da se je dobrih 300.000 prišlekov s Kosova začasno nastanilo pri 38.000 albanskih družinah po vsej državi, ki v ta namen od UNHCR-a in drugih človekoljubnih organizacij prejemale materialno pomoč. Makedonija že nekaj dni zagotavlja, da ne bo zaprla mej, kar pomeni edino to, da so pomislili tudi na to možnost. Tudi v Makedoniji, kamor je doslej prbežalo kakih 240.000 beguncev, jih dobra polovica živi z družinami makedonskih Albancev, kar je med pripadniki teh dveh narodov še zaostroilo že tako napete odnose. V begunskih taboriščih v obeh državah se soočajo s čedalje večjimi problemi v preskrbi z vodo, kar lahko usodno vpliva na higienske in zdravstvene razmere. Poleg težav z dobavo hrane, vode, oblek in zdravil, težav z mrazom, zdaj pa že tudi vročino in sopro, ki vladata begunskim taboriščem, stisko beguncev povečuje tudi pomanjkanje informacij o pogrešanih sorodnikih. Od intenziviranja kosovske begunske krize so pri mednarodnem Rdečem križu v albanskih in makedonskih zbirnih centrih našli 650 otrok brez staršev, pogrešane svojce pa išče več kot 1.200 družin. Doslej je Rdečemu križu uspelo ponovno združiti 73 družin.

V Sloveniji je že pred začetkom Natovih letalskih napadov prebivalo 2.400 ljudi, ki so v zadnjem letu večinoma ilegalno prihajali s Kosova. Večina jih je trenutno nastanjenih pri družinah sorodnikov, ki so bodisi slovenski državljani ali pa so tu na začasnem delu. Po 14. aprilu, ko je Slovenija določila kvoto 1.600 beguncev, ki da jih bo sprejela, je k nam iz zbirnih centrov v Makedoniji prišlo še 350 beguncev. Tudi ti so vključeni v program nastanitve pri družinah, manjši del pa jih prebiva v zbirnih centrih v Črnomlju, Postojni in Kozini. Družinam, ki so sprejele ljudi s Kosova, trenutno materialno pomagajo le humanitarne organizacije, saj se na vladnem uradu za begunce še niso dogovorili o višini zneska, ki naj bi ga kot nadomestilo dobile družine gostiteljice. Beguncem, ki so s Kosova prišli v Slovenijo, je naša država po Zakonu o začasnem zatočišču obvezana zagotavljati socialno varnost v zbirnih centrih, osnovno zdravstveno varstvo ter pravico do osnovnega šolstva.

Še ptice letijo na našo stran...

»Mi si sploh ne moremo predstavljati, kako težke so razmere v albanskih in makedonskih begunskih taboriščih. Kosovski otroci, ki se nahajajo pri nas, so lahko srečni, da živijo v miru,« pravi Branka Bukovec, ki na Društvu za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto že nekaj tednov vodi program psihosocialne pomoči otrokom, ki so v zadnjega pol leta prišli z nemirnega Kosova. »Skupaj z otroki smo se odločili, da naša družjenja poimenujemo Zogi, kar pomeni ptice in govori o upanju, da se bodo tako kot ptice vendarle vrnil na svoje domove. Sprva smo imeli velike težave s sporazumevanjem, saj kosovski otroci govorijo le albansko. Začetki je bilo potrebno kar s slovarjem, prevajalce smo dobili šele kasneje. Zdaj se z njimi že lahko pogovarjamo po slovensko, saj vsi šoloobvezni hodijo v novomeške osnovne šole.«

Večina otrok, ki so vključeni v vaš program, je v Slovenijo vstopila na legalen način. Ali je bilo zaradi tega težko navezati stik z njimi?

Na novomeških osnovnih šolah smo dobili podatke o tem, koliko kosovskih otrok je vključenih v njihove programe, nato smo povabili na pogovor starše in jim ponudili pomoč pri vključevanju njihovih otrok v novo okolje, kar v bistvu pomeni, da jim pomagamo pri učenju slovenskega jezika. Starši so našo pobudo podprli, tako da se zdaj z njimi dvakrat na teden po tri ure ukvarja skupina sedmih prostovoljcev. V naš program je vključenih 15

otrok iz šestih družin, ki so vse prišle iz Suve Reke in okolice Prizrena. Njihovi očetje so že dalj časa v Novem mestu, nekateri imajo svoja podjetja, drugi pa so redno zaposleni in plačujejo slovenske davke, tako da tem otrokom niti ne moremo reči begunci.

All ste doslej s strani državnih in lokalnih inštitucij dobili kakšno materialno pomoč?

Ne. Zaenkrat za naš projekt od občine nismo dobili še nobene finančne pomoči, tako da smo sponzorje začeli iskati kar sami. Knjige, ki jih potrebujemo za izvajanje našega programa, nam je podarila Knjižnica Mirana Jarca, Cankarjeva založba pa nam je poslala tri slovensko-albanske slovarje. Moram pa reči, da se čedalje več ljudi zanima za naš projekt, ki je prvi te vrste v Sloveniji. Na izredno velik odziv smo denimo naleteli pri novomeških srednješolcih, ki jih bomo kmalu začeli uvajati v delo z begunskimi otroki.

Kako dolgo bo trajal program pomoči tem otrokom, je najbrž odvisno od tega, kako hitro se bo končala vojna na Kosovu?

Tako je. Namen naših srečanj je, da se otroci jezik učijo skozi igro, skozi likovno in glasbeno izražanje, na nevsiljen in sproščen način. Z našim programom bomo nadaljevali celo leto, s tem da se bomo med počitnicami z njimi ukvarjali še več, in sicer vsako dopoldne. Ne verjamem namreč, da se bodo razmere na Kosovu do jeseni umirile in da se bodo ti otroci naslednje šolsko lahko vrnil domov.

pogovarjal se je Boris Blaić

fižola, koruze, pšenice. »Vstaneš ob štirih zjutraj, ročno pomolžeš sto ovac, mleko zasiriš in že je čas za odhod na njivo. Tja vzameš dojenčka v leseni zibki ter hkrati koplješ, sačiš in paziš na otroka,« mi je pripovedovala babica...

O prebivalstvu mojega kraja lahko rečem še to, da je večina mož delala v tujini, ki takrat še ni bila tujina; v Sloveniji ali na Hrvaškem. Žene, željne ljubezni, pa so nestrno pričakovale novo leto, 1. maj ter 29. november – takrat so namreč možje prihajali na zasluženi dopust iz Slovenije. Ne rečem, da ni bilo »skakanja čez plot«... V zadnjem času ni bilo toliko dela, pa so se žene v pričakovanju mož ali celo na njih zbiralale in kot povšod »obirale« odsotne žene: njihova ljubezenska razmerja, ljubimce, lenobo ter druge večje ali manjše grehe. Same pa so bile tema pogovora na drugi njivi. Saj jim nihče ne zameri; z nečim si moraš »polepšati« že tako dolg delovni dan, kopianje ter zbiranje ročno košenega sena...

Iz dneva v dan so žene rojevale, večina brez babic in zdravnikov. Družine so bile velike: v nekaterih je bilo več kot deset otrok. To niso bile redke družine – bilo jih je kar nekaj. Otroci so, nekateri nagli in bosi, skakali okrog hiš, se zbirali na improviziranih igriščih ter se igrali razne igre. Tisti, ki so hodili v šolo, od nekaterih vasi oddaljeno tudi eno ali dve uri hoje, niso imeli časa za igro. Tudi sama sem osem let hodila peš v šolo ter uničevala teniske in škornje...

Bila sem v šoli, ko je mama prišla ter povedala, da morava s sestro nujno k očetu v Slovenijo. Takrat še ni bilo nevamo, le da smo vsako noč slišali streljanje tam daleč nekeje... S sestro sva spakirali par osnovnih stvari, ker sva mislili, da se vrneva nazaj čez nekaj tednov ali celo dni. Še zadnjič sva se pogovorili s prijatelji, se objeli in stopili v avtobus, poln žensk in otrok, ki so tako kot midve bežali, nekateri celo ne vedoč, kam.

V teh mileniumskih časih se Slovenci skopično zadovoljujemo ob gledanju vojne med opičnjaki in neandertalci, ki nam jo v imenu pogleda v precej klavirni režiji (več krvi, prosim!) nudijo na CNN in ostalih medijumih. Upamo lahko – saj užitka res ni mnogo – da bo zadeve kmalu konec, tako da se bomo lahko posvetili bolj kulturnemu sproščanju in sublimiranju...zločin se bo vrnil v našo intimnost.

Milošević je pred petnajstimi leti prišel na oblast s parolami o tem, kako ogroženi so Srbi v tedanji Jugoslaviji, še posebej o tem, kako da jih ogroža albanski separatizem. Po zatrtju omejene avtonomije Kosova in Vojvodine so sledile vojne v Sloveniji, Hrvaški in BiH. »Je nekaj poetične pravice v tem, da je do bombardiranja ZRJ prišlo ravno zaradi genocida na Kosovu, torej tam, kjer se je začel uničevalni pohod srbskega nacionalizma,« piše nekdanji kandidat za predsedstvo Slovenije in filozof Slavoj Žižek. Krvava roka zločinskega uma bo na koncu vendarle odsekala lastno glavo.

Bombe so prišle prepozno. Medtem ko je Milošević pripravljajl teren za dokončno rešitev kosovskega vprašanja, se je Duh časa (=drek) obesil na oralno zadovoljitev miss Lewinsky. Toda sla po gledanju s tem ni bila zadovoljena. Pocuzani falos predsednika Clintona nam na koncu vendarle ni teknil. Srbski demonstranti sedaj vpijejo: »Clinton, pridi k nam in bodi naša Monika« in »Monika, si mu posesala tudi možgane?« Kakorkoli že, *president* se je odločil, da bo namesto spermijev raztrosil nekaj tomahavkov.

Zahod je dolgo časa pestunil Slobodana Miloševića, ki naj bi bil »garant stabilnosti in miru« na Balkanu. Tako kot so ZDA omogočile vzpon zločinskega diktatorja Sadama Huseina, ker je bil v vojni z njihovim smrtnim sovražnikom, islamističnim režimom v Iranu, tako so butasti jenkiji in njihovi evropski kimavci dolgo poljubljali Miloševićevo roko. Ko so obupali nad Miloševićem, so se oprli na t.i. »demokratsko opozicijo« v ZRJ, ki se je z Miloševićem sicer prepirala o vseh stvareh, toda Slobo je imel njihovo absolutno podporo glede rešitve kosovskega vprašanja. Opozicijske živine, ki sedaj organizirajo karnevale po Jugoslaviji, niso niti zamuknile, ko so pripadniki specialne policije, vojske, šešljevcev, arkanovcev in ostalih folp začele sistematično etnično čiščenje.

Kljub temu, da je bombardiranje ZRJ upravičeno, se nikakor ne smemo slepiti glede Zahoda – saj veste, kako gre vic o poslednjem ljudožercu: »V naši vasi ni več nobenega ljudežerca, včeraj smo požrli zadnjega!« Zahodni zavezniki se borijo proti novodobnim Satanom, v rokavu pa skrivajo karto »Novega svetovnega reda«: univerzalna globalizacija v službi kapitala. Za nič drugega ne gre, kot za gnojenje tal, iz katerih bodo zrasli novi Miloševići. Nekateri od tega pač živijo.

Kako naj se mladi odzovemo na vsiljeno alternativo med *nacionalizmom* in *Novim svetovnim redom*? Ker v obojem vidim isto sranje, se moramo vrniti k preverjeni formuli SEX, DRUGS AND RAVE! O drogah in ravu smo že razpravljali (glej sloviti **Manifesto antiprohibicionista**), ostane zgolj seks.

Freud je ugotovil, da je v seksu rešitev vsake uganke (psihologi in »duh časa« se nad tem še vedno zgražajo, boljše teorije pa niso odkrili), najvišji dosežki kulture (kamor je potrebno prišteti tudi sofisticiran način medsebojnega uničevanja, pa naj gre za satelitizirano »vojno brez žrtev« ali pa sistem »etničnega čiščenja« – v obeh primerih gre za zmago »čistega praktičnega uma«) so sublimacija zavrtih seksualnih nagonov.

Ni »normalne« človeške spolnosti. Od drugih živih bitij se ljudje razlikujemo ravno v tem, da je naša spolnost iztirjena: če imamo drugače vedno navezavo spolne funkcije na neko periodičnost, se lahko človeška žival goni kadarkoli. »Naravni« razlog seksualnosti je v reprodukciji, toda želja po fuku nima te narave.

Psihologija, vsaj Freudova, vidi bistvo človekove duševnosti v življenju njegovih gonov. Definicija gona pa je takale: *gon je tisto, kar v naši psihi zastopa zahteve telesa*. Narava človeškega gona je seveda težko razumljiva, vsekakor pa so poti njegove zadovoljitve mnogovrstne. Ena izmed njih je tudi sadizem-mazohizem.

Vzpon zla, ki smo mu priča v naših časih in naših krajih, nas sili v to, da se posvetimo življenju in delu markija de Sada, po katerem je celotna zadeva tudi dobila ime. Marki de Sade je svoje življenje posvetil samo enemu vprašanju: **ali je možna sreča v zlu**.

Vsekakor je bil de Sade deležen določene vrste zla: mož je namreč zaradi seksualnih prestopkov petindvajset let preživel v ječi. V tem času so nastala tudi njegova dela. Slovenci smo si upali prevesti le dve njegovi deli, in sicer *Juliette* in *Justine*. V reviji Problemi pa je preveden še politični spis *Francozi*, še en napor, pa boste postali republikanci. Začnimo z *Juliette*.

»Ker sem obdarjena s kar najbolj živahnim značajem, sem že pri devetih letih navadila prste, da so ugodili željam, ki so se mi rojevale v mislih, in vse odtlej sem mislila le na to, kako bi se mi posrečilo najti priložnost ter se poučiti in slediti poti, ki mi jo je tako uslužno pokazala moja prezgodaj dozorela narava.« (Marki de Sade, *Juliette*)

Juliette je še eno nadaljevanje Cervantesovega Don Kihota, ki se v imenu ideje poda na svojo pot. Če je Don Kihota na zločinskem pohodu vodila ideja o nekem boljšem svetu, je Juliettina ideja veliko bolj preprosta: *zadostiti užitku*. In užitek se ne ustavi pri svobodi drugega: *pravico imam uživati v tvojem telesu, ne glede na tvojo voljo*, si misli Juliette.

Juliette je roman o življenju dekleta, ki se petnajstletna znajde v samostanu *PantheMont*. Tam pride pod okrilje redovnice, pohotne madame Délbene (*lepa kot Venera*, se spominja Juliette, *lepše postave, bolj bele kože...bolj mehke...lepših in bolj poudarjenih obljin bi ne mogla biti nobena ženska*). Madame je tudi filozofinja, kar dokazujejo besede ob njenem prvem srečanju: *»Če bi človek vedno ubogal načela narave, ne bi poznal sramežljivosti...dajte odložite obleko, kot sva jo medve.«* Juliette je bila v trenutku gola. In kmalu izgubi nedolžnost...

(se nadaljuje)

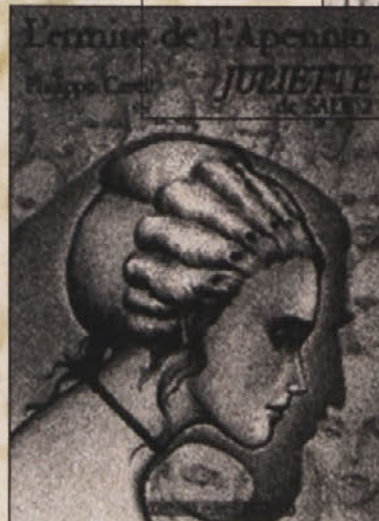
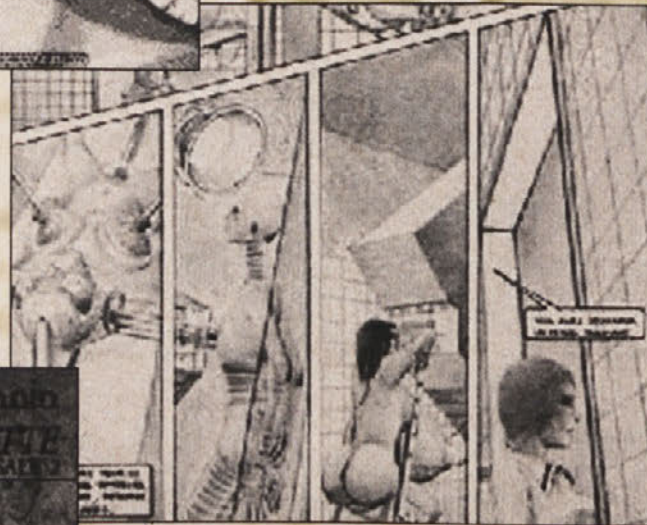
Prihodnjič: *Juliette* in vzpon univerzalnega zla po francoski revoluciji

Uroš Lubej

Duh vojne in lulek Markija de Sada

...gnothi seauton...

...spoznaj samega sebe...

Filter Jugoslavija

Matjaž Brulc

Kadar mi doma takole ob vikendih slučajno zmanjka cigaret, ponavadi sežem v predal, kjer imam skoraj leto staro zalogo rdečih zavojčkov *Filter Jugoslavija* (nikotin 1,1 mg, katran 17 mg) in s pomočjo tega smrtno nevarnega koruznega ličkanja asfaltiram tiste pljučne mehurčke, ki mi jih do zdaj še ni uspelo izkašljati. Še bolj depresivno se mi zdi to, da sem prejle prižgal zadnjega iz svoje zaloge.

Na balkonu s prečudovitim pogledom na Revoz me je ob kajenju te zadnje cigarete zalil precej hecen občutek, ko sem nekje v neslutelih višavjih nad seboj zaslišal tisto znano grmenje supersoničnih NATO aeroplanov, ki bodo čez kakšno uro vožnje v smeri jugovzhod odvrgli svoje *tomahawke*. Mogoče zadanejo nekoga, ki ravno zdajle tako kot jaz sedi na balkonu kje v Majdanpeku in ozirajoč se v modrino pomladanskega neba kadi *Filter Jugoslavijo*. No, če je dotični prebivalec najbolj demokratične države na svetu (sem mislil, da smo to mi) zares strasten in reden kadilec te znamke cigaret, je spričo tako visoke koncentracije katrana v njih verjetno vseeno, če ga danes podre hardcore inteligentna raketa ali pa jutri pljučni rak. Z globalnega stališča gledano seveda, kajti če bo revež umiral za rakom, pomeni to še ogromen strošek za hospitalizacijo. A če se bo tak tempo bombardiranj nadaljeval, tudi teh stroškov ne bo, ker v Srbiji ne bo nobenega pljučnega oddelka več. Kaj šele bolnišnice, kar je še en dokaz, da se na prelomu tisočletja Srbija lahko znajde nekje v kameni dobi, ko tudi ni bilo bolnišnic. Svojevrsten paradoks bi bil, da pri kupovanju cigaret država pobere davek – tudi za gradnjo in posodobitev bolnišnic – ko pa krehljavi kadilec išče pomoč, mu pred nos porinejo izvesek: **IZVINITE – NEMA BOLNICE, JER SE MOMENTALNO NALAZIMO U KAMENOJ DOBI!**

Kaže, da te *Filter Jugoslavija* pripeljejo do takšnih umskih globočin, kjer je potrebno stegniti le roko in med prsti ti ostane kup novih spoznanj in vedenj, ki jih je potem potrebno le še zapisati, nato pa jih lahko dobro prodaš kakšnemu lokalnemu časopisu. Čudno, da se mi to dogaja le pri tej znamki... Mogoče pa je tobak prepojen s kakšnimi opojnimi sredstvi! LSD? Če bi jih imel še en zavojček, bi jih lahko dobro prodal novomeškimi srednješolcem in jih vse zadete poslal na Loko razbijat flaše.

Ko sem podržal cigareto v levi roki, se z desnico oprjel ograje in se potegnil višje, da bi čeznjo izpljunil nov paket mrtvih pljučnih celic, sem s pogledom nehote ošnil cigareto, katere oblika me je takoj spomnila na bajeslovno raketo *tomahawk*. Če primerjate neeksplozirane *tomahawke*, ob katerih veselo brenčijo srbski kmetje v družbi rezervnih rezervistov, in pa te cigarete, ni hudič, da se vam oba visokotehnološka produkta (ob njuni nedvomni nepotrebnosti bi človek najprej pomislil na električno zobno ščetko) ne bi zazdela skrajno podobna v svojih oblikah (pri čemer opustimo mere, ki so

irelevantne – a ne, dekleta?) Ali tiči tu zadaj kakšna znanstveno-kulturološka razlaga, ki bi uspela zadovoljiti naš spekulativni um? Mogoče je verjeti govoricam, ki se širijo po beograjskih trotoarjih že lep čas, namreč da Pentagon zadnjih štirideset let kraje dizajn srbski industriji in da jenkiji tolčejo po YU tovarnah zgolj zato, da bi dokončno pokončali svoje najhujše rivale v industrijskem dizajnu. Mogoče je to še en primer trotoarizma¹, ki najde najplodnejšo prst za rast ravno pri ljudeh odprtih glav, ampak kako naj si potem razložimo cigaretno obliko *tomahawka* ter določene estetske (in predvsem tehnične) podobnosti med letalonosilko T. Roosevelt in Zastavinim vozilom Yugo 55A cabrio²?

Poleg tega je pri *tomahawku* zanimiva še ena stvar, namreč samo ime te rakete. Ime je dobila po indijanski bojni sekiri in če se izrazim še malo bolj učeno, da me bodo razumeli tudi bodoči novomeški intelektualci – ime prihaja iz predmetnega sveta prvobitnih prebivalcev kontinenta, kjer je bil zadnji dve leti glavni dogodek nek brezvezen *blow job*³. Kot bržkone veste, so bili ti prvotni prebivalci ubogi Indijanci, ki so pod Johnom Waynom doživljali podobno usodo kot kosovski Albanci – pregnani so bili iz svojih šotorov oziroma hiš. Kaj se bo zgodilo z Albanci, se ne ve, kar pa ne drži za Indijance, za katere se točno ve, kaj se je z njimi dogajalo zadnjih dvesto let. Vzeli so jim zemljo, jih zrinili v neke rezervate, kjer jim je zdaj omogočeno neizmerno uživanje ob širokem spektru ognjenih voda. (OK, nekateri imajo po novem še igralnice). Skratka, Američani radi poimenujejo svoja

orožja po ostankih predmetnega sveta ljudstev, ki so jih uničili in od tod ni daleč do moje naslednje špekulacije, ki se glasi takole: V primeru, da Američani okupirajo Srbijo in iz nje naredijo ogromen rezervat, je precej možnosti, da bodo v prihodnosti orožja, ki jih bo skonstruiral velejenkijski um, dobivala imena iz srbskega (sic!) predmetnega sveta. Ko bodo moji potomci priklenjeni na televizijo spremljali kakšno novo blazno kul vojno, je prav možno, da jim bodo servirali kakšne podatke o škodi, ki so jih naredile super-mega-smart rakete

projektov in mesto bi hipoma zacvetelo. Na občini bi se izplačevale sejnine, dogajale bi se tiskovke, kakšen mlad podjetnik bi odprl kafič *Pri bombi* in ena gospa iz Dolenjca bi o vsem tem premlevala vsaj tričetr let. Poleg tega bi Novo mesto omenili tudi na CNN in tako njegov sloves zanesli po vsem svetu, kar tudi ni od muh. Mogoče se boste ob moji zadnji misli zgražali in v besu trgali tale papir na kosce, ampak vse bolj sem prepričan, da potrebujemo v tem mestu le eno prekleto strašno eksplozijo in nič več.

z imenom šajkača. Naj si ob tej priložnosti dovolim izraziti še ponižno upanje, da moji eventualni otroci/vnuki ne bodo priklenjeni toliko na TV, kot je bil njihov eventualni oče/ded, ker hkrati najponižneje upam, da bomo do takrat v mestu že dobili mladinski klub. Drugače jim bo kot meni ob petkih zvečer preostalo le še razbijanje flaš na Loki.

Ob vsem tem brainstormingu sploh nisem opazil, kdaj mi je pogorel cigaret, in ko sem ga frcnil nekam čez ograjo, mi je na misel prišlo še nekaj. Kaj če na primer postane takle blockheaded pilot iz obskurnega kraja a la Grand Rapids, Michigan, nad našim dolenjskim gričevjem tako prevzet, da si še misliti ne moremo? Kar vidim ga, kako se na takle jasen dan, kot je danes, nikakor ne more upreti čudovitemu razgledu na senzibilno zaobljenost dolenjskih gričev, ki ga spominjajo na kup ležečih navijač iz lokalne srednje šole, in se v trenutku globoke odsotnosti trdneje oprime za inštrument, ki ga ima med nogami, in ponesreči pritisne rdeči gumb z drobnim tiskom *to drop the bomb*. Spotoma naj omenim, da je ena izmed glavnih značilnosti t.i. *smart bombs* prav ta, da niso ravno *smart*, in lahko bi priletela direktno na Novo mesto. Med someščani bi najverjetneje prišlo do določenega števila žrtev, kar bi bil vsekakor najslabši del vsega in novo pokopališče v Srebrničah bi bilo polno, še preden bi utegnili postaviti zid okoli njega. Obstajajo pa tudi boljše strani; s prispevki iz cele države – lahko bi ji rekli *novomestnina* in temeljila bi na istem ključu kot uspešna *posočnina* – bi v postmodernističnem duhu ponovno zgradili prizadet mestni predel. In ker smo varčni, bi ostanek denarja namenili za vrsto drugih

Opombe:

1. *Trotoarizem* označuje govorico bolj neresnične narave, ki nastane med sprehajanjem po trotoarjih. Senzacionalistični žurnalizem jih dostikrat uporabi pri snovanju svojih klobas v dnevnem tisku ali na TV.
2. Beri Richard P. Enis: *The Resemblances between U.S. Aircraft carriers and Serbian Car Models*, Smart books, Raleigh, 1997.
3. Za detajle si oglej kakšno stran na internetu. Dovolj bo, če vtipkaš *Kenneth Star*.

Septembra končno zunaj

V našem kramljanju o novomeški glasbeni sceni smo se v preteklih mesecih na straneh Parka dotaknili kar lepega števila bendov in zvrsti ter se ustavljali ob nekaterih načelnih vprašanjih v zvezi z glasbo kot umetnostjo in glasbo kot obliko zabave. Iz zgodovine in spominov smo doslej potegnili ključne skupine in posameznike, ki so delovali in ustvarjali predvsem v prvi dekadi obdobja, zamejenega v naslovu CD-ja. Rudolfovo, Drevored, Orioni, Pandan, Strip, Bacili, Zdene Kockar. Skladbe naštetih izvajalcev bodo poleg še nekaterih, npr. Generala Lojzeta idr., ki so se zaenkrat še izmuznili peresu avtorja tega prispevka, uvrščene na prvega od ploščkov dvojnega CD-ja, ki naj bi izšel letos septembra pri založbi Goga. Za nekakšen harmoničen organski prehod iz prve v drugo dekada novomeške rockovske zgodovine (ali bolje rečeno iz osemdesetih v devetdeseta leta) pa smo za zadnji Park pred izidom omenjene dvojne zgoščanke pripravili zanimivo skupino, kakršnih je bilo in še vedno je malo ne le pri nas, ampak tudi širše.

Otmar Zajc, Tomaž Koncilija, Robi Fajdiga, Marijan Dovič, Tomaž Maras

(1987-1990, 1993-?)

Zgodba o Županovi torti se začne leta 1987, ko so se Otmarju Zajcu (kitara, orglice, mandolina) in Robiju Fajdigi (banjo, kitara), ki sta kot bluegrassovska navdušenca občasno v duetu muzicirala v tedaj slovitom novomeškem »Kuglu«, pridružili Davor Gazvoda (kitara, mandolina, saksofon), Marko Boh (klaviature, harmonika, piščali, tolkala) in Gregor Forte (bas), že dokaj uveljavljeni džezovski glasbeniki. Rodila se je zasedba, ki je za razliko od večinoma elektrificiranih bendov izvajala zgolj akustično glasbo, temelječo na koreninah ameriške in slovenske ljudske glasbe, bluegrassa, bluesa, rocka in džeza. V začetku je repertoar Županove torte obsegal tudi precej priredb slovenske ljudske glasbe, kar je zasluga Boha, Gazvode in Fortea, ki so ljudsko muziko prinesli še iz svoje prejšnje zasedbe Didl dudl banda. Marko Boh je sčasoma v Torto zanesel še vplive newgrassa, modernejše, sodobne različice prvinskega ameriškega bluegrassa, s tem pa se slika prvotne Županove torte tudi zaokroži. Seveda je nujno omeniti, da je bil poudarek skupine zlasti na izdelani in bogati vokalizaciji, pri čemer so ob Davorju Gazvodi in Marku Bohu kot pevci sodelovali vsi člani zasedbe. V zvezi s tem bi lahko iskali vzpodbude pri kalifornijskih Eaglesih.

Na področju avtorskega ustvarjanja je Županova torta za seboj pustila kar nekaj naslovov, ki se niso le v svojem času vrteli po slovenskih in hrvaških radijskih postajah, ampak se še danes prepevajo na vsakem spodobnem dolenskem žuru. Resda je šlo v nekaj najuspešnejših primerih za priredbe nekaterih znanih folk komadov, vendar mojstrstvo glasbene predelave in izvirna, največkrat socialno obarvana besedila Davorja Gazvode odtehtajo vsakršne pomisleke. Kdo ne pozna melodij, kot so Stari moj kraj, Jože Jožek in Restantska, ki so bile posnete v studiu Sraka in tudi uvrščene na kompilacijsko kaseto Prva sraka priletela (1988). Ob njih pa še manj znane Pupa, Ludve in žal nikdar posneta džezovsko prirejena uspešnica skupine Rudolfovo Grem domov, delo Marka Boha.

Skupina je nastopala po vsej Sloveniji, za kar ima nekaj zaslug tudi tedanji menedžer Županove torte in lastnik studia Sraka Drago Vovk. V tem času so nekajkrat uspešno koncertirali tudi s sorodno zagrebško skupino Animatori. Pod vplivom Draga Vovka se je skupina začela stilno premikati v bolj rockerske vode. Gregor Forte je odšel na Dansko, kjer si menda še danes kot džezist služi kruh, na basu ga je zamenjal Emil Jurečič, sicer član Drevoreda, Torta si je omislila bobne, ki jih je igral Janez Klobučar, k tršemu zvoku pa je s svojo električno kitaro prispeval še Marjan Pirnar. Postopno se je zasedba odmikala od svojih akustičnih korenin, prihajalo je do nesoglasij in končno do razpada leta 1990.

Po dobrih treh letih (1993) sta Otmar Zajc in Robi Fajdiga sklenila poskusiti znova oživiti razpadlo skupino. K sodelovanju sta pritegnila najprej kitarista Iztoka Zorka, ki je pripeljal še violinista Marijana Doviča. Iztoka je po nekaj mesecih zamenjal Tomaž Maras – Mot, kot zadnji član pa se je novi zasedbi pridružil basist Tomaž Koncilija. Nova Županova torta se je znova vrnila k akustičnemu blue- in še posebej newgrassu, pri čemer je ponovno glavno skrb posvetila večglasnemu petju. V studiu Luca so uspeli posneti nekaj priredb (One of these Trains, Twentyone, White Freightliner Blues, Wicked Path of Sin), ki so se občasno vrtele na novomeških radijskih postajah, opazen pa je vpliv zlasti skupine Newgrass Revival in banjoista Belle Flaga. Po več koncertih doma in po Sloveniji, med katerimi je bil najodmevnejši nastop na country festivalu v Mostecu, se je delovanje skupine upočasnilo, tako da se člani zasedbe zadnji dve leti dobivajo bolj občasno – toliko, da ostajajo dovolj našpičeni za nove izzive, ki se odpirajo v novem tisočletju.

Tomaž Koncilija

Haydnova opera »Lekarnar«

14. in 15. maja so študentje salzburškega Mozarteuma v dvorani KC uprizorili Haydnovo opero »Die Apotheker«. Med njimi je nastopila tudi Novomeščanka Irena Yebuah in drugi priznani solisti – vsi imajo za seboj že nekaj uspešnih vlog in tekmovalnih priznanj.

Opera je v treh dejanjih in ima komično vsebino. Zgodba je preprosta – večno aktualna tematika, ljubezenske spletke treh mož in ene lepoticice. Libreto je napisal Carlo Goldoni, osebe pa so Sempronio (Werner Bind, basbariton), Grilleta (Verena Krause, sopran), Mengone (Martin M. Fosek, tenor) in Volpino (Irena Yebuah, mezzosopran). Soliste in protagoniste je spremljal komorni orkester godal, dveh rogov, dveh oboj in čembala, ki ga je vodil mladi Ukrajinec Bohdan Sved. Nasploh je zasedba orkestra mednarodna, med glasbeniki zasledimo madžarska, ruska, slovenska, srbska in druga imena.

Haydn je pisal opere za grajsko gledališče kneza Esterhazyja, pri katerem je služboval v Eisenstadtu in na Ogrskem. Čeprav ne dosejajo mojstrovih najboljših skladb, izražajo prav komične opere življenjsko moč, ki z bogato glasbo kljub preprosti vsebini sledi vsaki situaciji in jo dobro slika in zadene s toni. Podobno kot v instrumentalnih skladbah pokaže Haydn velik smisel za glasbeni humor.

Na žalost se Irena in nam ni izpolnila želja, da bi opero izvedli na gradu Otočec, saj je ves čas deževalo in se je izvedba tako preselila v dvorano kulturnega centra. Kar pa je vsekakor boljše, kot da bi bili Novomeščani (ljubitelji oper) prikrajšani za ta privilegij, ki se enkrat na leto odvija v našem mestu. Irena Yebuah je z dobro odigrano moško vlogo, prevodom libreta v slovenščino ter kratkim nagovorom v opernem listu še bolj ogrela srca domače publike.

V prihodnjem letu se nam morda zopet obeta opera s salzburškimi pevci, tokrat s slovensko opero »Majda« Marjana Kozine. Praizvedba ob spremljavi novomeškega simfoničnega orkestra pod vodstvom Zdravka Hribarja naj bi se seveda zgodila na gradu Otočec.

Vida Zorko

fotografije Borut Peterlin

Beletrina
KODA

scripta

časopis
za
kritiko
znanosti

CLARITAS

ŠTUDENTSKA

*Napol
dokončana
nebesa*

T. Tranströmer

Študentska založba
Beethovnova 9, Ljubljana
tel: 121-41-70 fax: 222-618

www.knjigarna.uni-lj.si

foto pub

Cvičkarija. 0,2 promila v zraku

V sredo, petega maja, so v popoldanskih urah v okolici Gospodarskega razstavišča v Ljubljani namerili 0,2 promila alkohola v zraku. Najbolj zaplankani Ljubljancini so se spraševali: »KVA DOGAJA?« Dobro informirana večina pa je že bila navzoča na prostoru pomembnega dogodka. Tam se je dogajal pravi spektakel, po obiskovalcih sodeč bi ga lahko opredelili kot slovenski kulturni dogodek, po nastopajočih sodeč pa nedvomno dogodek evropskih razsežnosti. Govorim o Cvičkariji 99, ki jo šesto leto zapored organizira Društvo novomeških študentov v sodelovanju z dolenski občini in vinogradniki.

besedila Tanja Gorenc, fotografije Tomaž Grdin

Folk rola

Začelo se je že popoldan, vzdušje pa je pričarala (zame) neverjetna in nepozabna folklorna skupina z Madžarske, ki je prišla v Ljubljano v okviru mednarodnega študentskega folklornega festivala. Spretno so tudi nas vključili v dogajanje in kmalu smo z njimi vred plesali vsi obiskovalci, saj se priložnost, plesati z Madžari, ne ponudi vsak dan. (Nastopile so še folklorne skupine s Poljske, Grčije in Italije.) Nastop odličnih Madžarov je prekinila točka mame Manke, ki se je po malem vlekla skozi vse popoldne. Na splošno ne vidim v tej točki nobene promocije dolenske kulture. Morda sem v tem mišljenju osamljena (nič huđeega). Na splošno kakšnih negativnih kritik nisem nikjer zasledila, res pa je, da tudi pozitivnih ne.

Incident leta

Dogajanje se je zaključilo okrog četrte ure zjutraj. Ansambli in pevci so se izpeli, kasete odvrtle, obiskovalci pa bi še cvičkarajali... Počasi smo vsi zapustili prizorišče in se odpravili domov. Nekateri peš, drugi z avtomobilom, nekateri tudi s kolesom (maj je čas, ko je strošek za mesečno nalepko študentu hitro v napoto). O slednjem priča tudi dogodek, ki se je po Cvičkariji v zgodnjih jutranjih urah zgodil na pravi strani kolesarske steze na Tržaški cesti v Ljubljani. Oseba, ki želi ostati neimenovana, se je tistega jutra, utrujena od dela na Cvičkariji, končno odpravila spat. V posteljo je legla malo kasneje, kot je pričakovala, saj jo je na Tržaški cesti ustavil uniformiran možki, ki je na mestu dogajanja z njo opravił alkotest kontrolo. Seveda je bilo (skoraj) vse zaman, saj alkohola v krvi ni bilo (oseba je na Cvičkariji – tako kot mnogi zavedni Dolenci – pridno pomagala), v zraku tudi ne (več), bila pa je na kolesu luč, ki ni služila svojemu namenu. Tako je policist nevinjeno osebo olajšal za pet tisočakov zaradi neprizgane luči. Verjetno si bo dotični ta dogodek zapomnil in odsej odhajal s Cvičkarije peš in s prizgano lučjo.

Cviček na recept

Obiskovalcev Cvičkarije je bilo vseh starosti. Mnogi med njimi vedo, da je kozarec dobrega cvička pol zdravja. Doziranje po potrebi. Morda bomo v nekaj letih dosegli, da ga bodo prodajali tudi v lekarnah (na recept).

avtotehna
BIRO d.o.o.

think
Luminus

everyone
has a
photographic
memory,
some just
don't have
film

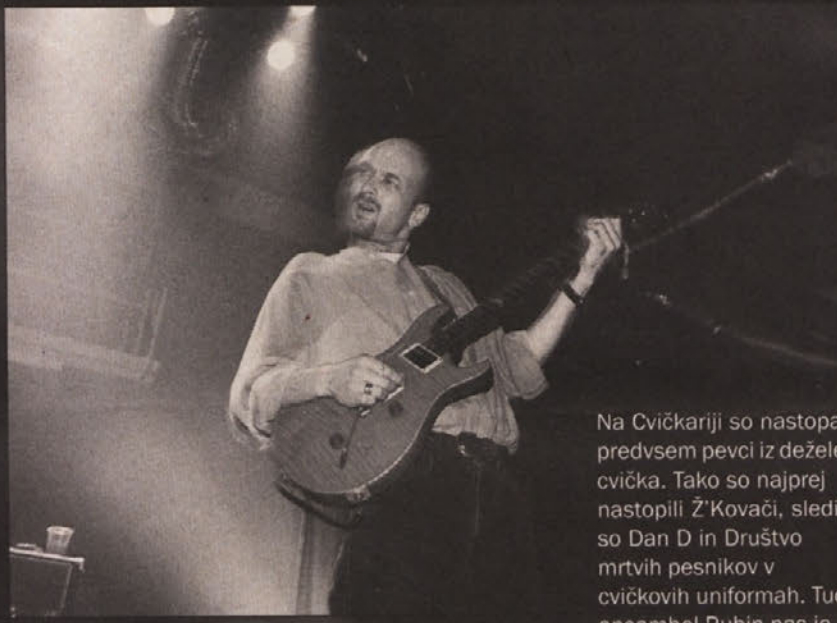
Luminus d.o.o., Kolodvorska 2, 8000 Novo mesto, tel.: 088 372-640, fax: 088 321-813
FOTOGRAFIJA >> DIGITALNI IZPISI >> SKENIRANJE >> PLASTIFICIRANJE >>

Ko pade mrak

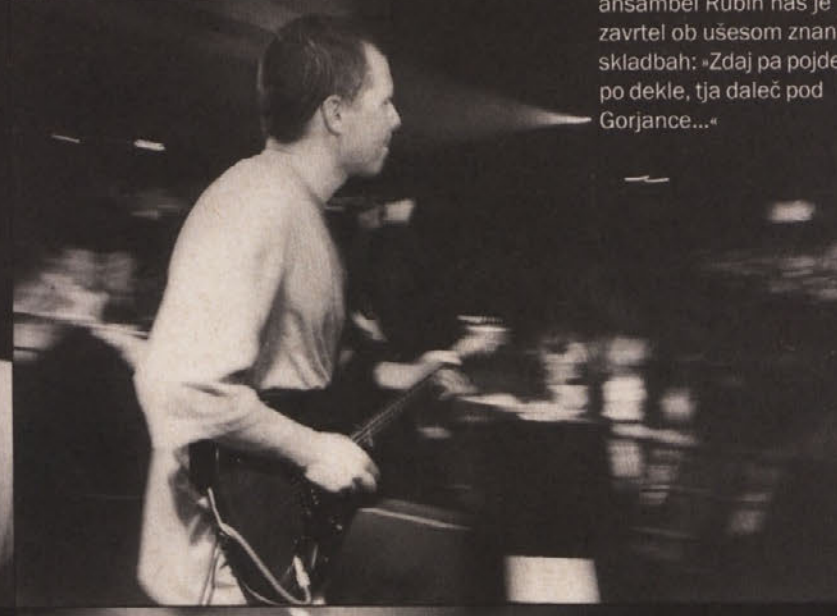
Okrog 21.30 se je pričel koncert v dvorani, ki je bila kmalu napolnjena. Ne, to ni koncert Brucea Springsteena v Münchnu, to je posnetek letošnje Cvičkarije (Bruce je pël kasneje – v Münchnu). Dogajalo se je na vseh koncih, zunaj in znotraj, po želji obiskovalcev, ki so lahko notranje dogajanje na koncertnem odru spremljali tudi na velikem zaslonu pred vhodom v halo A (to je bila novost letošnje Cvičkarije). Tako je bilo mogoče spremljati vso zadevo le virtualno, ali pa se s tremi koraki napotiti v neposredni prenos 'v živo'. Vzdušje si obnovite sami!

Tinkara Kovač:
Trst via Cvičkarija
"So rekli, da je drugačna..."
Tinkara Kovač je v letošnjo Cvičkarijo vnesla nekaj svoje drugačnosti. Po moji sodbi eden izmed (dveh) vrhov večernega dogajanja (poleg ansambla Rubin, ki nas je zavrtel v polkah in valčkih). S seboj je prinesla tudi flavto in svoje spremljevalce. Wellblotte.

Novomeščani na velikem odru

Na Cvičkariji so nastopali predvsem pevci iz dežele cvička. Tako so najprej nastopili Ž Kovači, sledili so Dan D in Društvo mrtvih pesnikov v cvičkovih uniformah. Tudi ansambel Rubin nas je zavrtel ob ušesom znanih skladbah: »Zdaj pa poldem po dekle, tja daleč pod Gorjance...«

Pero Lovšin

Pel je zadnji. Legenda slovenskega rocka. Potem so prižgali luči. Odšel je z odra (tako kot mnogi pred njim) in nam pustil samo še svojo sliko.

Zanka-uganka

Ga je kdo videl? Vrlega Dolenjca-Slovenca, ki ga je v objektiv ujela neznana trotl kamera. Kdo je na fotografiji? Če se ti zdi, svita ali bliska, svoj odgovor pošlji na DNS, Prešernov trg 8. Nagrada bo zadoščenje ob pravilnem odgovoru, prednost pri zrebanju pa imajo osebna poznanstva predsednika Društva novomeških študentov. Pa naj ne bo vse skupaj pretirno.

Mini anketa

Med obiskovalci sem najbolj zgovorne vprašala, kaj si mislijo o našem cvičku in Cvičkariji nasploh. Sledi nekaj odgovorov:

«Ni moja najljubša pijača, pijem pa ga. Sosed ga toči. Na mesec ga spijemo do 50 litrov.»
Luka, Menges

«Cviček ima malo alkohola, 7%. Ima tudi najmanj sladkorja, zato ga lahko veliko spiješ. Cviček dobro poznam, tudi vina nasploh, saj sem se o njih učil v srednji šoli. Ostajam nealkoholik.»
Vlado, Celje

«Kaj jaz mislim o cvičku? Novo mesto RULES.»
Neznanec ni izdal svojega imena in kraja bivališča.

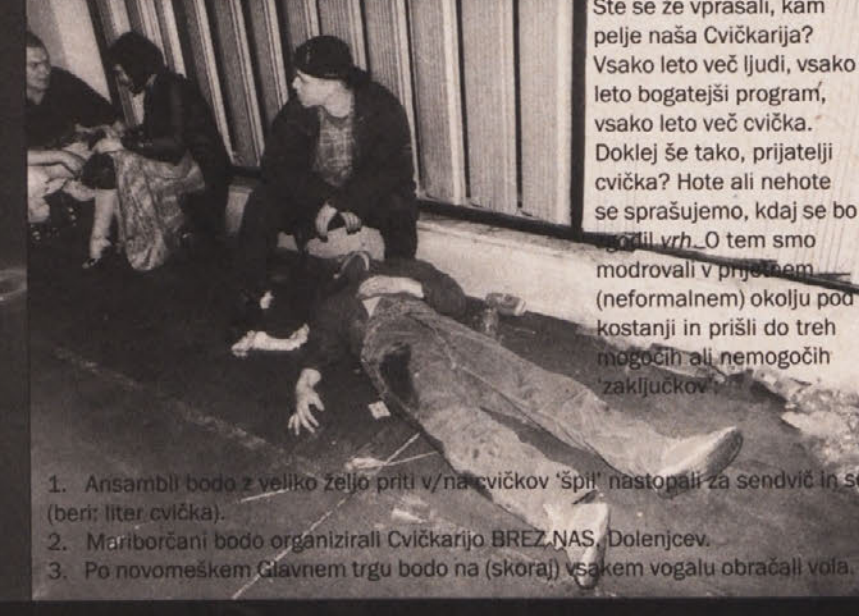
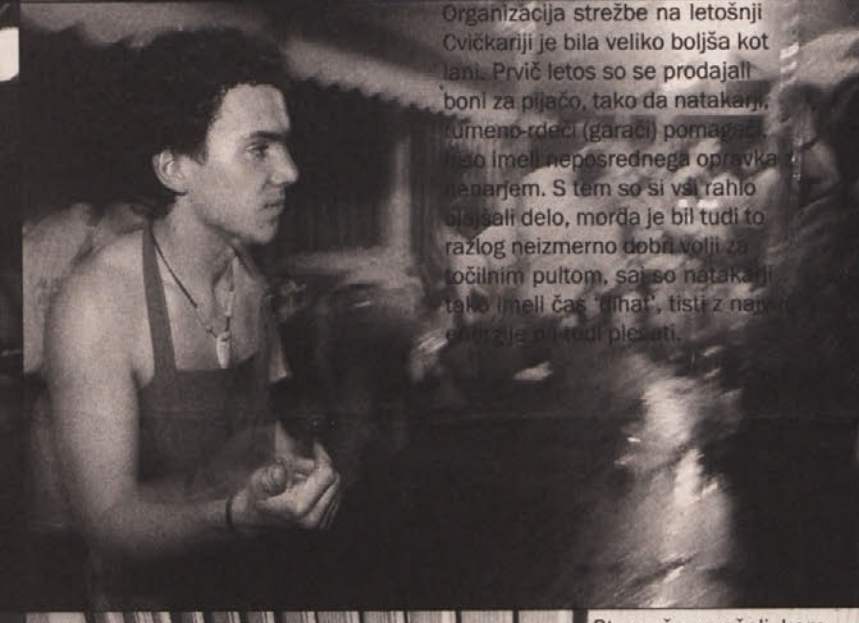
Osebi, ki spet ne želi biti imenovana, pa je na dan Cvičkarije rekla zdravnica: «Lahko greste na Cvičkarijo, samo pit' ga ne.»

POLETNA PONUDBA
x fotografija 9x13cm 39 SIT
x fotografija 10x15cm 49 SIT
x razvijanje filma, skeniranje 1200x1800 DPI, zapis na CD s prikazovalnim programom in index nalepko 1499 SIT
x 3X fotoalbum flip 999 SIT

Tik pred oddajo članka v redakcijo Parka mi je prišla na uho (neznano od kje) še ena hipoteza: Cvičkarija v Državnem zboru. O njeni resničnosti je v tem trenutku soditi še prehitro. To so le nekatere hipoteze, vsekakor ne edine možne. Se vam je ravno sedaj v glavi porodila kakšna nova ideja? O Cvičkariji 2000? V Novem mestu??

Za šankom

Organizacija strežbe na letošnji Cvičkariji je bila veliko boljša kot lani. Prvič letos so se prodajali boni za pijačo, tako da natakani, lumeno rdeči (garabi) pomagajo, da smo imeli neposrednega opravljača banarjem. S tem so si va rahlo olajšali delo, morda je bil tudi to razlog neizmerno dobri volji za počitnični putom, saj so natakani tako imeli čas 'mha', tisti z navičarji pa so se lahko plesali.

1. Ansambel bodo z veliko željo priti v naš cvičkov 'Spil' nastopili za sendvič in sol (ber: liter cvička).
2. Mariborčani bodo organizirali Cvičkarijo BREZ NAS, Dolenjcev.
3. Po novomeškem Glavnem trgu bodo na (skoraj) vsakem vogalu obračali vola.

Problemi slovenske kinematografije

(3)

Klemen Dvornik

»Saj je dobro, za slovenski film«

To je standarden ocenjevalni komentar ob slovenskem filmu. A takšne izjave so nedopustne. Slovenskega filma ne smemo ocenjevati le znotraj svoje domače produkcije, ampak moramo vedno gledati širše in se primerjati z najboljšimi svetovnimi kinematografijami, pa čeprav je to velikokrat težko.

Vrtičkarstvo in zapečkarstvo sta lastnosti, ki nasploh škodita razvoju in napredku. Najbolj očitno se posledice odražajo v kulturi oziroma umetnosti. Za film je hitrost prilagajanja oziroma spremljanja napredka ključni element, saj je ta kot najhitreje razvijajoča se oziroma spreminjajoča se umetnost stalno na prepihu. Tisto, kar je bilo pred petimi leti trend, je danes zastarelo in s svetovnega vidika nezanimivo. Prav hitrost v napredku v Sloveniji onemogoča način financiranja filmske produkcije. Od ideje do realizacije preteče toliko časa, da ustvarjalcem takrat, ko naj bi začeli snemati film, usahne ves ustvarjalni naboj. Vse, kar je povezano z idejo in izdelkom, ustvarjalcev že zdavnaj več ne okupira.

Slovenska politika ima tendenco porivanja umetnosti na dno prioritete lestvice. Ker smo v tranziciji, so za narod bolj pomembne druge stvari. Denarja za umetnost je malo in čedalje manj. Pa kljub vsemu to še ne bo ubilo umetnosti, saj vsi vemo, da ta najbolj uspeva v kriznih obdobjih. Najhuje je, da hočejo nekateri vplivni ljudje ukiniti umetniške šole oziroma hočejo standardizirati neke stvari, ki jih v umetnosti pač ni mogoče. Bistveno za razvoj vsake umetnosti je, da se ji omogoča stalen pritok nove misli in idej, ki pa vedno prihajajo s podmladkom, ki se vzgaja in izobražuje prav na umetniških šolah. Sedanja ljubljanska akademija premore le oddelek za filmske režiserje, kar pa še zdaleč ni zadosti. Nujno bi potrebovali še šolanje za ves ostali kader, ki je nujen za infrastrukturo filmske industrije, pa še študij, ki velja za enega najdražjih, bi pocenili. Govorimo še o vsaj štirih ključnih poklicih: scenarist, direktor fotografije oziroma laično kameraman (kar ni isto), montažer, producent... Na žalost so to samo pobožne želje. Ni daleč trenutek, ko se bo ukini tudi oddelek za filmsko in televizijsko režijo. Študente, ki bodo hoteli študirati, bodo z državno štipendijo poslali študirat v tujino. To bo začetek konca slovenskega filma.

Za situacijo, v kateri se nahaja slovenski film, bi lahko rekli: »Slabše ne more biti. Z dna gre lahko samo še navzgor.« Gre res lahko?

P.S.: O filmu, statistiki in Gausu

Če se ob koncu devetdesetih ozremo na preteklo desetletje, preštejemo dobre slovenske filme in malo preračunamo, bomo dobili rezultat, ne drugačen kot 10 %. V vseh kinematografijah, vključno s Hollywoodom, velja neko nepisano pravilo, da je približno 10 % produkcije nadpovprečne, presežek, umetnost – kakor hočete. To pomeni, da se kvaliteta pokaže šele skozi kvantiteto. Glede na to, da lahko Slovenci na leto v kinodvoranah vidimo 100 od 250 ameriških filmov, kolikor obsega njihova letna produkcija, je popolnoma pričakovano, da smo vsi siti šablon, ki se ponavljajo v nedogled (če na hitro izračunamo statistiko v Sloveniji, je na leto 10 dobrih ameriških filmov in 90 popolnoma naštančanih). Dejstvo je, da če bi se na leto v naših kinodvoranah pojavil sorazmerno enak odstotek francoske, italijanske ali katere koli druge svetovne produkcije, bi nam zaradi takomenovanega principa Gausove krivulje po določenem času tudi ti začeli presedati. To ni odgovor ali izgovor, zakaj je tako malo dobrih slovenskih filmov, je pa analiza, ki nam lahko pomaga pri razumevanju in razlaganju enega od razlogov za stanje slovenskega filma.

lutkovni festival v Novem mestu

Ki je, kar ni: Klemenčičevim dnevom na pot

Natalija Mikec

Čudovite in neponovljive so izrazne možnosti lutk. V uspelih lutkarskih predstavah navdušuje zlasti doseganje harmonije med človekom ter njegovim izraznim sredstvom, kadar v svojem nastopu odsevata eno. Vendar v takšni sintezi lutke in animatorja ne gre za pasivizacijo lutke kot sredstva izrazne moči, marveč nasprotno – lutka predvsem daje. V tem je njena čarobna moč, ki presega tudi meje umetnosti. Ne preseneča torej, da lutke pogosto uporabljajo v terapiji, saj omogoča vzpostavitev odnosa do odsotnega drugega, torej tistega, katerega oziroma česar ni.

Ta dualizem neposredne posrednosti lutk tudi omogoča, da animator, ki je lahko tudi otrok, izraža in doživlja samega sebe kot tisti, ki to ni. Slednje pa ne predstavlja konca v samem sebi, marveč je vedno v nekakšni relaciji z drugim. Ta 'drugi' je lahko nenazadnje tudi samo občinstvo performansa, ki je postavljeno pred precej zahtevno vlogo: ne le da spremlja zgolj lutke, saj je lutka sama po sebi 'mrtva stvar', marveč tudi specifično odnosa med animatorjem in lutko – oziroma raje – kako ta 'mrtva stvar' oživi s pomočjo človeškega faktorja. V tem smislu berem notranjo izrazno vrednost lutkovne predstave, kot se mi ponuja na odru.

Zakulisno dogajanje (a ne v smislu rumenega tiska) je običajno druga plat medalje. Tu se odvijajo dogodki po skorajda stereotipnih pravilih, zato ne presenečajo ugotovitve udeležencev 'okrogle mize o slovenskem lutkarstvu 1997-1999', ki naj bi reflektirala vsebinsko stanje oziroma kreativne potenciale in razsežnosti lutkarske produkcije pri nas. Beseda je namreč tekla predvsem o tistih, ki se nacionalnega lutkarskega festivala Klemenčičevi dnevi 99 bodisi niso udeležili ali pa so svojo udeležbo odpovedali iz bolj ali manj vprašljivih vzrokov – gre za dobršen del predstavnikov tistih lutkarskih inštitucij, ki presegajo okvire produkcij neinstitucionalnih skupin in društev, ki so prevladovala na letošnjem izboru v Novem mestu. Debata, ki se je odvijala za okroglo mizo, je dajala vtis o izrednih razmerah, saj je prevladovalo mnenje, da je domala nemogoče govoriti o lutkovni estetiki, medtem ko lutkarske skupine bijejo boj predvsem za golo finančno eksistenco.

Dobila sem tudi vtis, da tako kot na domala vseh področjih umetniške ustvarjalnosti pri nas tudi v lutkarstvu prevladujejo osebna nesoglasja in spori, da ne rečem rivalstvo, kar je znatno vplivalo na to, kar so organizatorji festivala sploh lahko ponudili na ogled. Pri tem prihaja do očitnega paradoksa: medtem ko se po eni strani veliko lutkovnih skupin zelo uspešno predstavlja na mednarodnih festivalih, se po drugi strani zastavlja vprašanje, zakaj prihaja do dobesednih blokad udeležbe na slovenskih nacionalnih festivalih. Usoda slednjih je precej negotova, saj se slovenska lutkarska produkcija znatno manjša (predvsem zaradi pomanjkanja denarja, ki posledično pogojuje omejevanje izdatkov, nestalnost zasedb, neredno delo itn.).

Ob ne tako zanemarljivem dejstvu, da vremenske okoliščine niso bile naklonjene organizatorjem letošnjega Klemenčičevega festivala (kazalo je na nič kaj spodbudno vreme, ki bi ga bilo najbolje prespati lepo na toplem doma), sta navkljub temu otroška radoživost in navdušeno pričakovanje lutkovne magičnosti prevevala vzdrušje v novomeških kulturnih hramih. To je umetnost otrok, saj je identifikacijski element izredno močan, medtem ko denimo mladi naraščaj ure in ure preždi ob ukvarjanju z lutko – igračo. Razočaranje (pa tudi jeza) ob prenekateri odpovedi predstav je bilo s strani staršev kot tudi otrok nepopisno. Odgovor torej na vprašanje, ki si ga zaradi nerešenih ter neusklajenih produkcijskih odnosov zastavljajo organizatorji festivala o smiselnosti takšnih srečanj, bi bilo treba iskati pri otrocih, ki so njihovi glavni uporabniki in ki so jim nenazadnje tudi namenjena. Ali bo ponovno zmagala zaplankanost odločitev odraslih?

lutkovna predstava **Slike z razstave**
Gradsko kazalište lutaka Rijeka

fotografije Tomaž Grdin

Imeti gledališče – vprasanje prestiza?

(četrti del)

Branko Jordan

V Delu berem, da Novo mesto za tri dni postaja lutkovno središče Slovenije in v članku je tudi citat Roberta Judeža s sekretariata za kulturo MO Novo mesto: »Upam, da je to (Klemenčičevi dnevi, op. a.) zametek vsaj polpoklicnega gledališča v Novem mestu, saj smo edina slovenska regija, ki ga še nima.«

Konec kakor začetek in sploh.

Dvoje stvari se je zgodilo v preteklih dveh mesecih: Gledališka 2, delavnica za dijake pri ZKD Novo mesto, je imela javno produkcijo z naslovom JA, JAZ SEM (KC Janeza Trdine, 26. marec 1999), ki je bila uvrščena tudi na Festival gledaliških vizij, nekdanj Linhartovo srečanje za mladinske gledališke skupine (Tolmin, 15. maj 1999); Malo mestno gledališče, v svojih gimnazijskih letih se je imenovalo Teater 250, pa je uprizorilo IZGANJALCE HUDIČA Matjaža Zupančiča (Novo mesto, Gimnazija, 26. april 1999).

Skupaj dvajset mladih ustvarjalcev, vedno bolj gledališko izobraženih. Vsak hip bo imel sleherni izdelano vizijo svojega gledališča in tako rekoč vsi so neločljivo povezani z Novim mestom.

Institucionalizirana javnost je dogodka obšla in pravzaprav nihče ni opazil, da gre za izjemno resen teater. Zelo težko govorim o tem, ker sem v obeh primerih vitalno udeležen, vendar pa sta obe predstavi pokazali nenavadno odgovornost do »gledališčenja«, odgovornost take vrste, o kateri je moč objektivno razpravljati. Mogoče ni jasno, o čem govorim, ko pravim »resen« in »odgovoren«. Govorim o pristopu do medija. Vsak poskus dela v gledališču je odgovoren, resen, celo občudovanja vreden, vendar pa sam z uporabo teh dveh izrazov namigujem na določeno ozaveščenost, premišljeno obravnavanje gledališča v praksi.

Veste, ko sprožamo polemiko o tem, ali je novomeško gledališče na pragu neke ustanovitve, je to tesno povezano z refleksijo o letem. Nemožne je vzpostavljati nekaj, ne da bi imeli razčiščene pojme o delovanju tega nečesa ali brez ozaveščenega opazovanja fenomenov, ki se dogajajo spontano, neposredno in neponovljivo. Sem seveda sodi tudi kritika: odgovorno stališče do tistega, čemur smo bili priča in kar je seveda eden od temeljnih problemov (novomeške?) javnosti.

Izkazalo se je, denimo pri produkciji Gledališke 2, da ne gre za nekaj kar tako – malo se bomo smejali, otroci se gredo gledališče, smehec, dva, videli bomo nekaj okornosti, neko zakrnelo sramežljivost in nenaravnost. Ne. Publika in še zlasti njihovi vrstniki, od katerih je bilo pričakovati najmanj pokroviteljski, trepljajoč odnos, namesto tega pa načelno nezaupanje, je reagirala zbrano, skoncentrirano, došla je iskrenost in pozabila na sprevedanje.

Tu nekje, med iskrenim igralcem in neokrnjenim (rekel bi – takim, ki ga še ni obsedlo šarlatanstvo zastojkarskih komedij in tudi ne televizijsko zapečkarstvo) gledalcem, se začne gledališče. Moj kolega z akademijskega bi rekel vrhunsko gledališče. Kakšen od bolj teoretično podkovanih pa morebiti Gledališče.

Dejstvo je, da gledališču forma ne zadostuje. Neko besedilo, situacijo, odnos, večino... lahko prenesemo na oder, vendar je prav vse odvisno od izvedbe, od energije, ki jo ustvari igralec. Igralec vsebinski pečat pa je v celoti odvisen od osebnega pečata. Igralec mora biti zanimiv, **osebno**. Gledališče morajo ustvarjati zanimivi ljudje; zato morajo biti osebnosti nenazadnje tudi gledalci.

Zadnjič sem tako v Tolminu na Festivalu gledaliških vizij na eni od predstav gledal prizor, ki je bil silno vznemirljiv. Šlo je za nek kratek, zgolj gibalni, prizor, v katerem je imel igralec erotični odnos z mizo, šolsko klopjo. Formalno bi se ta prizor dalo ponoviti kadarkoli, a bi izgubil popolnoma vso vsebino in tisto erotično srhljivost, če bi ga skušal ponoviti nekdo drug v drugem prostoru in času, ker bi seveda ne imel osebnega ključa za izvedbo. Malo predrzno bi lahko rekel, da je samo ta igralec vedel, kaj dela in v tem je seveda tičala vsa neponovljivost vsebine.

Mogoče je eden od razlogov, zakaj gledališča v Novem mestu ni, ravno v pomanjkanju zanimivih ljudi, pravzaprav osebnosti. Pa ne samo to. Ob maloštevilnih ustvarjalnih, kreativnih posameznikih je tu še odsotnost inštitucij (pa ne ravno zgradb), ki bi zgoraj omenjene združevale, zlasti mlade.

In če se še enkrat vrnem h Gledališki 2 in Malemu mestnemu gledališču: osebno mislim, da je to zametek gledališča v Novem mestu, najraje profesionalnega. Ali pa se motim. Naivno motim, kot pač že tolikokrat pred tem.

Danes berem Park. Sentimentalno se sprehodim skozenj in vendarle srečam... marsikoga.

plesna predstava **Klon**

koreografija Matjaž Farič

plešejo:
Luštek Gregor
Rosana Hribar
Tanja Skok
Mateja Rebolj
Igor Sviderski
Matjaž Farič

KC, Novo mesto, 19. aprila

fotografije Marko Zajc

Kdo naj dobi »študentski« denar?

(1)

Gregor Macedoni

Študentski servis je kraj, kamor povprečnega Slovence v mladih letih zanese vsaj nekajkrat, veliko mladih pa tudi zelo pogosto. Večino pri tem zanima le to, kako priti do zasluzka čim hitreje, in seveda, da bo le-ta čim večji. Študentski servisi pa imajo tudi druge funkcije, saj npr. predstavljajo vir financiranja dejavnosti študentskih in dijaških organizacij. Poleg zasluzka številnim mladim pomeni delo preko servisa prve delovne izkušnje, nekaterim pa tudi pot do prve zaposlitve. Kot aktiven študentski predstavnik že od leta 1993 zelo natančno spremljam urejanje področja posredovanja začasnih del, zato bom v tej in še naslednjih številkah Parka skušal prikazati, za kaj gre pri študentskih servisih in kaj je tisto, kar bi po mojem mnenju moral vedeti povprečen uporabnik študentskega servisa. Smo namreč v obdobju sprememb in država tudi na delovnem in davčnem področju postavlja nova pravila. Študentski servisi in zasluži preko njih niso za večno dani, zato v primeru državnega odvzemanja naših pravic ne bo škodil kakšen odločen glas več.

Študentski servis, v SFRJ študentska samoupravna organizacija za priložnostno zaposlovanje študentov (Leksikon Cankarjeve založbe, 1988).

Kot pove pričujoči leksikonski prepis, je bila definicija študentskega servisa v SFRJ enoznačna in dokaj enostavna. Predvsem je šlo za študentsko organizacijo, ki je bila povrh še samoupravna. Ne vem, koliko so bile te organizacije samoupravne, je pa zelo jasno, da je lahko zagotavljanje priložnostnega zaposlovanja potekalo le preko študentskih organizacij.

Če bi danes odprli lani izdani Veliki splošni leksikon DZS, bi ugotovili, da gesla »študentski servis« ni med raznimi izpeljankami besede študent. Vsi, ki nekoliko poznamo trenutno stanje, vemo, da je danes jasno definicijo za študentski servis težje napisati kot v preteklosti. Današnja definicija bi lahko govorila o pooblaščenih organizacijah, ki izvajajo posredovanje občasnih in začasnih del za študente in dijake. Nekateri državni akti s področja davčne zakonodaje še vedno govorijo o pooblaščenih študentskih organizacijah, kar pa se ne ujema z resničnim stanjem. Danes je lahko pooblaščen organizacija tako subjekt zasebnega prava (društvo) kot tudi subjekt gospodarskega prava (podjetje). In ravno v tej dvojnosti se zrcali vsa kompleksnost problema, ki ga že več let zamaša urediti pristojni državni organ, to je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ).

Po osamosvojitvi leta 1991 se je spremenil tudi družbeni sistem. V novem sistemu, ki poudarja zasebno lastnino (poleg državne), za družbene organizacije, kot so bile študentske organizacije, ni bilo prostora. Tako so se znašli vsi študentski servisi v nekakšni praznini, saj se je njihov prejšnji okvir (Zveza socialistične mladine Slovenije) spremenil v stranko (današnji LDS). V večini primerov se je zgodilo, da so zaposleni v tedanjih študentskih servisih prenesli dejavnost posredovanja del na lastna privatna podjetja (d.o.o.). Veliko krivdo za to ima MDDSZ, ki do leta 1993 ni postavilo novih enoznačnih pravil za to dejavnost. Edina izjema je bil v tem času študentski servis Študentske organizacije Univerze v Ljubljani, ki je ob preoblikovanju Univerzitetne konference ZSMS prešel v strukturo novonastale ŠOU v Ljubljani.

In sedaj je potrebno dopolniti definicijo današnjega študentskega servisa z nekaterimi dejstvi, da bomo lažje razumeli današnje stanje na področju posredovanja del. Začasno delo študentov in dijakov je davčno najugodnejši zasluzek (poleg zasluzka invalidov), saj je študent ali dijak do precej visokega zneska (51 % povprečne bruto plače v RS, kar je v letu 1998 zneslo skoraj 1.000.000 SIT) oproščen plačila dohodnine. Hkrati je potrebno delodajalcu poleg zneska, ki ga je namenil študentu ali dijaku za plačilo, plačati le še 10% provizijo, ki jo delodajalcem zaračunavajo študentski servisi. In tukaj se začne zgodba, zakaj bi morala država zelo natančno in enoznačno določiti pravila igre. 10 %, ki jih zaračunavajo servisi, je mnogo več, kot imajo te organizacije stroškov poslovanja. In tu je možno kreniti na dva konca. Prva pot je pot popolne sprostitev trga, torej lahko posreduje začasna dela vsak in zaradi razdrobljenosti trga bi stroški poslovanja narastli do polnih 10 % in, kot bi rekli ekonomisti, ponudba bi se uravnovesila s povpraševanjem. Druga pot je pot regulacije dejavnosti s strani države. Država je zainteresirana, da preko poslovanja študentskih servisov razbremeni svoj proračun financiranja študentskih in dijaških obštudijskih dejavnosti. Zato postavi sebe za razsodnika, kdo lahko posreduje delo, in sicer tako, da je poslovanje optimalno s stališča stroškov, razlika do celotne provizije, ki jo zaračunavajo študentski servisi, pa se nameni študentskim organizacijam. Ob tem hkrati reši še kakšen socialni problem šolajoče se mladine, saj imamo na ta način možnost zaslužiti kakšen dodatni tolar ob šolanju. In ni težko uganiti, da je edina logična druga pot.

Današnje stanje je na žalost zmes prve in druge poti. Država je sicer imela ves čas vajeti v rokah, vendar svojega poslanstva ni opravljala dobro. Dovoljevala je, da so opravljale dejavnost posredovanja začasnih del vse organizacije (podjetja, društva), ki so le izpolnjevala nekaj osnovnih tehničnih pogojev. Še huje kot to pa je dejstvo, da ni striktno zahtevala odvajanja dela sredstev 10% provizije za obštudijske dejavnosti. Tako so po letu 1993 številna študentska društva postavila študentske servise kot interno dejavnost znotraj društva in si s tem zagotovila lastna sredstva za delovanje (leta 1993 je tako nastal tudi študentski servis Društva novomeških študentov kot tretji servis v Novem mestu, poleg Terne, d.o.o., in Rudolfa, d.o.o.). Omenjeno stanje se izboljšuje šele po letu 1997, ko se MDDSZ trudi urediti razmere kolikor-toliko optimalno, vendar pri tem do sedaj niso preveč uspešni. Še vedno kar nekaj privatnih podjetij, ki posredujejo delo, ne odvajajo sredstev, ki naj bi bila namenjena za obštudijske dejavnosti študentov in dijakov.

MDDSZ v tem letu pripravlja pravilnik, ki naj bi ustoličil nov red na področju posredovanja začasnih del za študente in dijake. Spremembe pa kljub velikim obljubam ne bodo prinesle velikih pretresov, saj si ministrstvo želi, da ne bi nikogar pretirano prizadeli. Po mnenju študentskih pogajalcev pri pripravi pravilnika je ta »skrb« pretirano namenjena privatnim podjetjem, ki so v preteklih letih na račun neodvajanja ali le delnega odvajanja sredstev za obštudijske dejavnosti prišla do ogromnih denarjev. In če imamo študenti in dijaki pravico kaj pričakovati in zahtevati, je to prav gotovo to, da se večina sredstev, ki se jim je država zaradi financiranja obštudijskih dejavnosti odpovedala, tudi v resnici znajde na računih pooblaščenih študentskih organizacij.

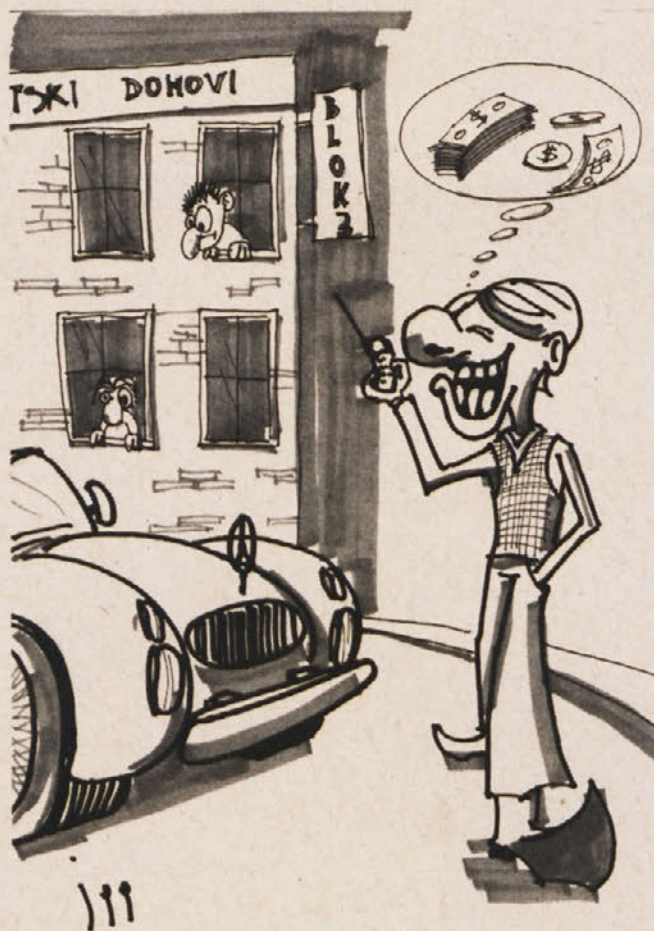

Foto: Tomaž Grdin

V veselje mi je, da lahko javnosti predstavim novo založbo z imenom Goga, ki bo skušala malo prevetrili dolensko založništvo. Čeprav prve knjige (in pa dvojni CD novomeških bendov) pričakujemo šele jeseni, se mi zdi potrebno, da založbo in njene smernice na hitro orišem; konec koncev že zato, ker smo se odločili objaviti obsežen književni natečaj, ki ga seveda lahko preberete (in ustno posredujete morebitnim interesentom) tudi v tem Parku. Eno od področij, kjer bo gotovo veliko dela, so pač mladi dolenski oz. slovenski avtorji – ravno s pomočjo anonimnega natečaja bomo skušali pridobiti čimveč kvalitetnih besedil in izvršiti nepristransko selekcijo.

In kaj naj bi založba še počela? Verjetno se bomo spopadli s prevodno literaturo, čaka nas precej dela tudi na področju turističnega založništva, pa glasba (zgoščenske), elektronski mediji... Tu je še Park, morda bo kmalu tudi knjigarna Goga v centru, s katero naj bi izboljšali borno ponudbo na tem področju. Seveda bomo nadaljevali tudi z literarno-glasbenimi večeri, ki jih je to pomlad zaključil Klemen Pisk z Žabjak triom...

Marijan Dovič

PREŠERNOV TRG 8, 8000 NOVO MESTO
TEL. /374- 370, FAX. /374- 601
E-MAIL /goga@drustvo-dns.si
ZR. /52100- 603- 31231

ZALOŽBA GOGA razpisuje
KNJIŽEVNI NATEČAJ
za sledeče kategorije:

1. Proza (zbirka kratkih zgodb ali roman; za revialno objavo lahko kandidirajo tudi posamezne kratke zgodbe)
2. Poezija (pesniška zbirka; za revialno objavo lahko kandidirajo tudi posamezne pesmi ali cikli)
3. Dramatika (drama ali niz dramskih tekstov poljubnega žanra)
4. Esejstika (zbirka esejev)
5. Potopis (potopisni eseji in posamezni potopisi za revialno objavo)

ROK ZA ODDAJO BESEDIL: 1. oktober 1999
Vsa besedila pošljite do zgornjega datuma s pripisom »Razpis 99 - kategorija« na naslov:
Založba Goga
Prešernov trg 8
8000 Novo mesto

STROGA ANONIMNOST: Za zagotovitev nepristranega dela komisije se podpišite s šifro, svoje ime, naslov in telefon pa priložite v zaprti kuverti, ki jo bo komisija odprla šele ob razglasitvi rezultatov.
NAGRADE: Med gradivom bomo izbrali tista dela, ki se bodo izkazala kot najkvalitetnejša oziroma najprimernejša za knjižno objavo ter jih v prihodnosti izdali. Če dela ne bodo v celoti ustrezna, je mogoča delna objava v Parku, Rasti ali Zofi. Ravno tako bomo najboljše posamezne pesmi/cikle, kratke zgodbe ali kratke dramske tekste objavili revijalno. Komisija si pridržuje pravico, da se v posamezni kategoriji ne odloči za knjižno izdajo.

Na DNŠ ravno okrevate od izčrpanosti, ki je posledica naporne študentske Cvičkarje. Kako je ta uspela letos?

Dobro. Kot veš, se trudimo vsako leto narediti korak naprej predvsem v popoldanskem delu Cvičkarje, ki je precej bolj etno in enološko obarvan, in tu nam je tudi letos uspelo. No, večerni del pa itak... saj veš. Posebej sem užival v Mariboru – naši tamkajšnji študentje so se res potrudili in tako je tudi Štajerska padla na kolena pred Cvičkom - Triumfatorjem. V obeh prestolnicah smo se tako zbrali pod isto zastavo, pogostili Slovenijo na naš način ter nazdravili Dolenjski.

Pred kratkim sem se pošalil, da bo tole pogovor z »odhajajočim predsednikom«. Nisi se sicer ravno nasmejal, pa vendar se mi ne zdi napak, če bi naredil kratek »obračun« s preteklim obdobjem?

Bilo je res zanimivo. DNŠ skuša ustvarjati na vseh področjih občudniškega življenja: od kulture in sociale do športa in zabave – in v dveh letih je bilo tega kar nekaj. Najprej so tu stari in že legendarni projekti kot študentski busi v Ljubljano, popustnik, rekreacija, turnirji (tenis, košarka, badminton), približno 30 petkovih in sobotnih koncertov na sezono v Klubu pod kavarno, pa seveda Cvičkarja... V zadnjih dveh letih pa se je obseg dejavnosti skoraj podneseteril. Nekaj najlepših cvetk so Park, Študentski vodič po vesolju, razglednice Novega mesta, 100-letnica Podbevška, Opera (lani Schubert, letos Haydn), serija potopisnih predavanj, novi busi v Maribor, prva lastna gledališka produkcija (Izganjalci hudiča), ekološke akcije, razcvet športa&turizma (smuka, plezanje, rafting, kolesarjenje, beach-volley, trekking, potovanja...), radijska oddaja Dolenjski univerzum (sedaj na dopustu), filmske projekcije v Hotelu Krka, literarni večeri v Klubu pod kavarno, dijaški velekoncert, maturantski žur na Loki itd.

Čeprav živimo v času »hiperinformiranosti«, all pa morda ravno zato, se v Novem mestu pogosto dogaja (denimo na področju kulture), da ni mogoče priti do tistih podatkov, ki jih potrebuješ. Ste razmišljali tudi o tem?

Še vedno razmišljamo. Res je, da na tem področju naše mesto zaostaja tudi za manjšimi mesti v Sloveniji, celo Slovenj Gradec in Velenje sta nam lahko za zgled. Razvoj naše Infotočke je šel približno takole: konec leta 97 rojstvo Študentskega vodiča po vesolju, sledile so spletne strani (www.drustvo-dns.si), januarja letos je bil obešen prvi "Infoplakat", marca smo odprli projekt Infotočka in sklenili sodelovanje z mrežo infotočk ŠOU-a v Ljubljani, v juniju letos pa sledi še ureditev infotočke na Prešernovem trgu 6 kot javnega infocentra, ki bo (mlade) obiskovalce ne le informiral, ampak jim ponudil tudi svetovanje na področju razpisov, štipendiranja, potovanja itd. V ta namen smo v pričetku maja pridobili preko Slovenske karitas tudi civilnega vojaka. Izgovori, da nisi vedel, bodo kmalu odveč.

Odkod črpate sredstva za vse to?

Krava molznica je Študentski servis DNŠ, v veliko pomoč pa so nam tudi sponzorji (Dolenjska banka, Foto Asja, Krka). Od občine nič. Vendar me finance nikoli ne skrbijo, dokler so tu mladi, ki jim je delo v veselje in imajo vizijo – čutim, da je mesto vedno bolj živahno.

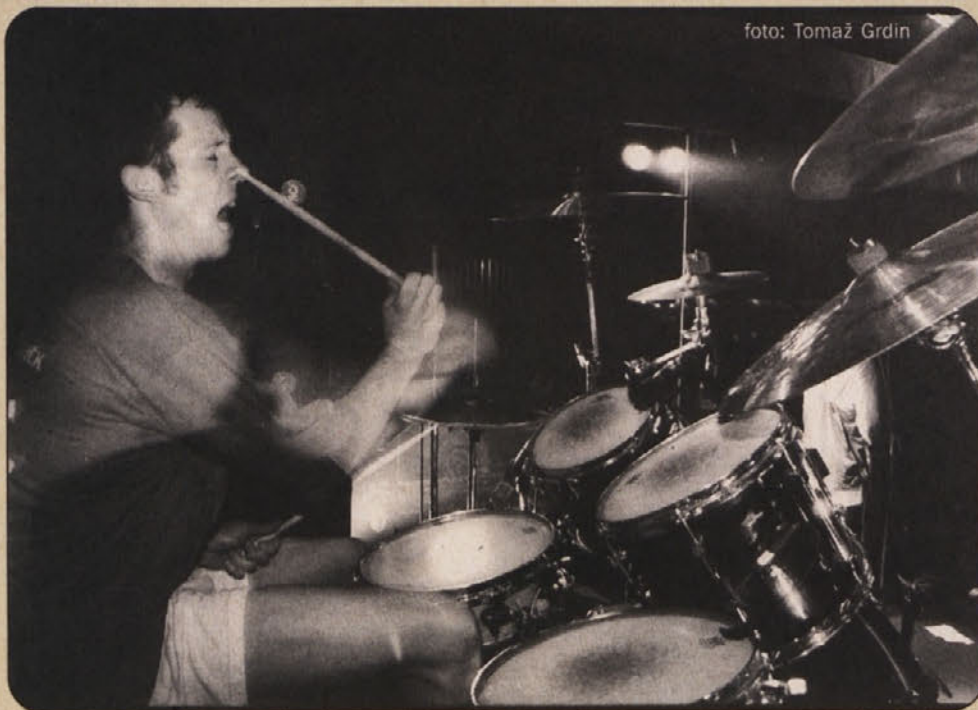

Marko Zajc, predsednik Društva novomeških študentov.

Bomo odstranili

grb novomeške občine

z naših plakatov?

Novem mestu sta poleg ŠS Društva novomeških študentov še dva servisa. Ali tudi ta dva podpirata koncerte, kulturne dogodke ipd.?

Ha ha... katera dva študentska servisa? Poznam le dve podjetji – prvo, Rudolf, d.o.o., je posredno ustanovila politična stranka, drugo, Terna, d.o.o., je izkoristilo nezavarovano zapuščino režimskega ZSMS-ja in njegovega servisa, obe pa sta dolžni po Zakonu o skupnosti študentov in Študentski ustavi odvajati tretjino svoje provizije za občudniške dejavnosti organizaciji, ki ima edina koncesijo za nadzor nad temi sredstvi v naši občini – to je DNŠ. Z Rudolfom imamo že sklenjeno pogodbo, tako to podjetje posredno podpira mlade. Terna pa... študenti, ki delajo prek te posredovalnice, ter mesto in država, ki ne zagotavljata uresničevanja zakona, tako vsako leto prikrajšajo naše mesto za približno 20 mio SIT denarja, ki bi se po zakonu moral namensko porabiti za mladino. Začuda pa Terni nihče niti noče do živoga.

Kako ocenjuješ odnos dotičnih občinskih sekretariatov (kultura, mladina) do vas v luči letošnjega predloga razdelitve proračunskih sredstev? Se ti zdi pošten ali spollitiziran, te kaj posebej moti?

V predlogu proračuna je takoj razvidno, da je naša dolgoletna proračunska postavka dva milijona SIT ukinjena, občinarji pa po Sloveniji z narejenim ponosom vedno več govorijo o svoji multiaktivni mladini. Dva milijona pa stanejo samo študentski busi, kaj šele množica drugih projektov. Me zanima, če si kdo želi obdobja t.i. mestnega mrtvila 1993-94. Za zanimivost naj povem, da za vse prostore, ki jih uporabljamo, pa so še pretesni, plačujemo letno najemnino približno 2,5 mio SIT, prostori so pa neposredno ali posredno občinski. Očitno bi morali z vseh naših plakatov, tiskanih in elektronskih medijev, odstraniti grb Mestne občine Novo mesto.

Še malo »politike«: glede DNŠ-ja je slišati, da gre za desničarje, konzervativce, »črne«. All podpirate desničarske shode, reklamirate desne stranke, nezmerno financirate cerkvene pevske zборе? Morda ne prenesete avantgarde, punka... skratka, na čem temeljijo ti očitki?

To je retorično vprašanje, poleg tega se ne strinjam, da so očitki pogosti. Veš, da se s strankami ne povezujemo in delujemo samostojno in združevalno za vse mlade vseh prepričanj. Kot predsednik pa lahko s pomočjo upravnega odbora zagovarjam neka zdrava načela. Punkerji so na DNŠ-ju dobrodošli, avantgardo pa itak sami ustvarjamo in jo še pogrešamo.

Toda zadevo lahko z majhnim mišljenjskim zasukom postavimo drugače: all ni ravno v podpiranju rok'n'rola (vključno z metalom ipd.) pravzaprav nek drugačen konzervativizem, neka nostalgija po živi rokovski sceni, ki je morda v zavesti mladih generacij že izživeta in manj zanimiva forma druženja in zabave. All niste v tem smislu vendarle »konzervativci«?

V vprašanju je tudi nekaj namigov, s katerimi se ne morem strinjati – v zadnjih letih se vrača nekakšen neo-rok, pa tudi zagovarjati moram svoj ceh, saj razumeš. Z uvedbo bonov za prehrano pa smo konzerve kot vir študentske prehrane in s tem konzervativizem dokončno izkoreninili. Očitka "črni" pa res ne razumem. Poglejmo samo Cvičkarjo – ni črna, temveč rdeča, kakorkoli jo obrneš...

Moja želja je seveda, narediti »prijazen« intervju, saj je konec koncev DNŠ eden glavnih pokroviteljev Parka. Vseeno me zanima, kako bi odgovoril na vprašanje, v kakšni meri se vidite kot legitimnega zastopnika mladih na Dolenjskem – saj je bilo tudi o tem govora, denimo na občini ob problemu

Kluba?

Najprej moram pojasniti, da je DNŠ društvo in po Zakonu o društvih je članstvo prostovoljno, torej na podlagi nekega interesa. Kot ribiško društvo. Reč je postala bolj resna, ko smo pristopili v zvezo ŠOLS in se s tem zapletli v zakonske obveznosti do pomoči vsem študentom, četudi tega sami niso izrazili, skratka – posiljevanje. Legitimnost pa je v članstvu, demokratičnih volitvah na občinskih zborih in v statusu ŠOLS.

Občutek imam, da je med mladimi veliko apatičnosti, nezanimanja za vse. Mnogo (preveč) je treba vlagati v promocijo, da se neka stvar kolikor toliko posreči. Misliš, da se bodo z mladinskim klubom razmere izboljšale?

Če misliš na obisk kulturnih prireditev, da. Žal so redke prireditve, na katere pridejo obiskovalci zgolj zaradi programa, vedno več pa je družabnih klubskih večerov in Klub je rešitev za to, če nam ne bodo stavbe prej podrli.

Sliši se, da je ogromno projektov, da je otežen nadzor nad njimi, da ni več pregleda. Pojavljajo se težnje, da bi uvedli več reda. Seveda je to mogoče le z večjo formalizacijo in birokratizacijo. Toda po mojem občutku je slednje pogubno za kreativnost. Se ne bojite sindroma ŠOU? Zadeve spet niso tako zaskrbljujoče. V primerjavi z ostalimi podobnimi organizacijami vzdržujemo na DNŠ-ju veliko mero finančnega in organizacijskega reda, vendar naj ta ne bi bil obremenjujoč. Zavedam se, da birokratizacija ubija ustvarjalnega duha in entuziazem, zato smo zahtevnejše projekte, kot so Park, Klub, CD Novo mesto, Monografija Novega mesta... prenesli na novoustanovljena zavoda – Založbo Goga in Mladinski klub, Študentski servis kot poslovno najzahtevnejši del pa tudi sam skrbi zase, tako da se poleg nadziranja teh zavodov študentje ukvarjajo predvsem s svojimi projekti, ne pa npr. z računovodstvom. Zavoljo bolj osebnega pristopa k projektom se oblikujejo tudi interesne skupine, npr. DIJAS – skupina dijakov različnih srednjih šol. Ne smemo se ustrašiti, če se povečuje članstvo, obseg projektov, kakovost prireditev, obseg finančnih sredstev, površina najetih prostorov itd. Ne smemo se tudi ustrašiti nuje, da zaposlimo računovodjo, vodjo servisa itd., dokler ostaja sveto načelo, da DNŠ vodijo izključno študenti in dijaki in odločajo tudi o zaposlenih.

No, za konec, kaj je v planu za polet in za naprej; morda več glasbe, fotografiranja – v tem Parku sodeluješ tudi kot fotograf?

V juniju bom doma več ali manj pisal diplomsko, zraven veliko igral z bandom, pol je Rok Otočec, pol se grem potapljat, pa vinograd, ves čas vmes pa bomo gradili Klub, če nas ne bodo spet potegnili za nos.

pogovarjal se je Marijan Dovič

V predlogu občinskega proračuna je takoj razvidno, da je naša dolgoletna postavka dva milijona SIT letos ukinjena. Občinarji pa po Sloveniji z narejenim ponosom vedno več govorijo o svoji multiaktivni mladini. Dva milijona pa stanejo samo študentski busi, kaj šele množica drugih projektov.

**KAJ MORAŠ VEDETI PRI DELU PREKO
KATEREGAKOLI ŠTUDENTSKEGA SERVISA (ŠS)**

1. Član študentskega servisa lahko
postaneš le če prineseš:

- osebni dokument
- davčno številko
- številko svoje hranilne knjižice ali tekočega računa
- potrdilo o šolanju
- fotografijo

2. Napotnico za delo moraš dvigniti preden začneš z delom in jo izročiti svojemu delodajalcu, sicer se tvoje delo šteje kot delo na črno, za kar pa so predpisane kar zajetne kazni, tako zate - študenta oz. dijaka kot za delodajalca.

3. Delodajalec mora potem napotnico obračunati (vpisati tvoj zaslužek) in jo vrniti na ŠS. ŠS potem izstavi račun in sicer na tvoj zaslužek obračuna delodajalcu še 10% provizijo.

4. Dolžnost delodajalca je, da v plačilnem roku, to je navadno 8 dni po izstavitvi računa, nakaže tvoj zaslužek na ŠS, ta pa ga nato nakaže študentu.

**ZAKAJ ŠTUDENSKI SERVIS DRUŠTVA
NOVOMEŠKIH ŠTUDENTOV (ŠS DNS)?**

Vsem študentom in dijakom, ki želijo (predvsem 'dolgoročno') pošteno delo svetujemo, da že danes pošljejo svoje prošnje neposredno podjetjem.

Sicer pa se s 1. junijem na ŠS DNS odpre **VRSTA ISKALCEV ZAPOSLOTITVE**. Vpiši se, mi pa te bomo ob prejemu ponudbe dela poklicali domov.

Napotnico lahko naročiš po telefonu 068/ 347-370 od 7.30 do 15.30 ure in jo bomo na dan tvojega klica tudi izstavili ter na tvojo željo poslali na sedež podjetja ali tebi na dom. Če pa delaš pri določenem podjetju skozi vse leto, pa lahko ŠS DNS po dogovoru izstavi napotnico vsak prvi delovni dan v mesecu.

Po telefonu lahko tudi preveriš, ali je delodajalec že vrnil obračunano napotnico na ŠS DNS in kdaj je bil izstavljen račun.

Takoj, ko delodajalec poravnava račun, ŠS DNS nakaže tvoj zaslužek na tvojo HK ali TR. Na ŠS DNS se lahko tudi preden začneš z delom informiraš o tem, ali je tvoj bodoči delodajalec zanesljiv plačnik ali ne.

POZOR! 7. JUNIJA

SELITEV NA NOVO LOKACIJO:

PREŠERNOV TRG 6

od 'stare' lokacije cca. 50m proti domu kulture...

TU ŠTUDENTJE IN DIJAKI ZASLUŽIJO 10% VEČ!

[HTTP://WWW.DRUSTVO-DNS.SI](http://www.drustvo-dns.si)

E-MAIL: [SSNM@DRUSTVO-DNS.SI](mailto:ssnm@drustvo-dns.si)

E-MAIL: [SSSTR@DRUSTVO-DNS.SI](mailto:ssstr@drustvo-dns.si)

**ŠTUDENSKI
SERVIS**

NOVO MESTO

**NOVO MESTO, PREŠERNOV TRG 6 TEL: 068 374 370
TREBNJE, GUBČEVA CESTA 16A, TEL: 068 460 520**

10. julij: **Beach Volley** turnir na Otočcu (prijave na DNŠ do 5. julija)
 16., 17. in 18. julij: **Trekning po Kočevskem Rogu** (v petek odhod ob 17.00 z vlakom v Semič, od tam na Mirno goro; potem bomo pot nadaljevali pod strokovnim vodstvom novomeških tabornikov in jo predvidoma zaključili v Črmošnjicah)
 23. julij: **Nočni teniški turnir na LOKI** (predprijave na DNŠ do 19. julija)
 24. in 25. julij: **Plezanje v severni Triglavski steni** (v soboto v zgodnjih jutranjih urah odhod proti Vratom in steni, kjer bomo najprej poskusili v Slovenski smeri oz. po dogovoru z novomeškimi alpinisti tudi drugače; v nedeljo pa je načrtovan še en vzpon)
 KDA: **Izlet na Kolpo s Kanuji** (Stari trg)
 31. julij in 1. avgust: **Kolesarski izlet** (v soboto odhod z vlakom proti Škofji Loki; iz Loke bomo odkolesarili po Selški dolini do gorskega cilja na Soriški planini, potem pa proti Bohinjski Bistrici in na koncu v Bohinj; v nedeljo nas bo pot vodila proti Pokljuki in nato na Bled, kjer se bo dvodnevni kolesarski izlet tudi končal)
 7. in 8. avgust: **Rafting, kanjonig, alpinizem in bungee jumping**
 15. avgust: **Ogled Formule 1** v Budimpešti
 21. avgust: **Košarkarski turnir trojk** na Loki (predprijave na DNŠ do 19. avgusta)
 24. september: **Tradicionalni teniški turnir** na Loki

Dodatna ponudba

Teniški tečaji: Od 10. do 23. julija, predprijave do 7. julija, in od 1. do 15. avgusta, predprijave do 27. julija. Predvidena cena 20-urnega tečaja znaša 7.000,00 SIT.

Najem teniških igrišč:

Otočec: Popust 30 % za zunanja igrišča in 15 % za notranja igrišča, z izkaznico študentskega servisa
 Košenice: 20 % popusta za zunanja in notranja igrišča
 Ostalo:

Odbojka na mivki (Beach Volley): vsako sredo od 18. do 21. ure na Otočcu

Čolnarjenje: brezplačna ura v čolnarni Luna, z izkaznico študentskega sevisa in kuponom KUP

Jadranje: 7-dnevno jadranje za 4-5 oseb (skupaj cena okrog 120.000 SIT);

Potapljaški tečaj (10-dnevni; informacije na DNŠ)

Potovanja

Ball (14. - 27. 7., 157.000 SIT), **Kitajska** (11. 7. - 4. 8., 190.500 SIT), **delovni tabor v Palestini** (15. 7. - 5. 8., 47.000 SIT + 170 USD), **Love parade v Berlinu** (9. - 11. 7., 9999 SIT), **Čile - Argentina** (14. - 23. 7., 159.000 SIT), **ZDA** (5. - 13. 7., 129.000 SIT), **Tajska** (14. 7. - 3. 8., 175.000 SIT), **Dubrovnik** (14. 8. - 23. 8., 29.000 SIT), **Bol na Braču** (16. - 25. 7., 23. 7. - 1. 8., 30. 7. - 8. 8., 6. - 15. 8., 29.000 SIT), **Srednjeevropske prestolnice** (Dunaj, Bratislava, Praga, Berlin... 39.900 SIT), **Škotska** (7. - 20. 7., 74.900 SIT)

Borza znanja Novo mesto

V Borzi znanja brezplačno zbiramo in posredujemo podatke o ljudeh, ki znanje iščejo, in o ljudeh, ki znanje ponujajo. V Borzi znanja lahko sodeluje vsak, ki ima neko znanje ali spretnost. V treh letih delovanja je borza pridobila 750 članov, ki so izmenjali preko 1000 različnih znanj. Zakaj se jim ne bi pridružili tudi vi?

Aktualne ponudbe in povpraševanja:

informacije o potovanju v Indonezijo ali Peru, slikanje na svilo, izdelovanje vitražev, urejanje sadovnjaka na balkonu, risanje stripov...

Pokličite 068/325-326 vsak delavnik od 8.00 do 16.00 ali se oglasite osebno v Razvojno-izobraževalnem centru na Novem trgu 5.

infoTočka

poletje 1999

DRUŠTVO NOVOMEŠKIH ŠTUDENTOV

http://www.drustvo-dns.si/

foto: Tomaž Grdin

Klemen Pisk, Miran Štempihar in Žabjak 30,
 literarno glasbeni večer v Klubu pod kavarno, 8. maja

Štipendije za umetniške smeri

Ministrstvo za kulturo objavlja razpis za zbiranje prijav na področju sofinanciranja šolnin

- književnost, založništvo, glasba, ples in balet, gledališke predstave, dejavnost splošno-izobraževalnih knjižnic, posredovanje kulturnih vrednot...
- kulturna dejavnost italijanske, madžarske, romske in drugih etničnih skupnosti in priseljencev v Sloveniji
- mednarodno kulturno sodelovanje
- področje kulturne dediščine

Razpis za kulturne dejavnosti

Sklad RS za ljubiteljske kulturne dejavnosti in Ministrstvo za kulturo RS objavljata razpis za zbiranje predlogov za zbiranje in sofinanciranje kulturnih programov s področja ljubiteljskih kulturnih dejavnosti za leto 2000.

Za vsa pojasnila in dodatne informacije se obrnite na INFO TOČKO, Prešernov trg 6, tel. 374-374

dnš smučanje
Tignes
 2010-1.5.1999

DNŠ
 DRUŠTVO NOVOMEŠKIH ŠTUDENTOV

Te zanima delo v mladem in kreativnem okolju?
 NAJ študentski servis v Novem mestu vabi k sodelovanju

ŠTUDENTKO / ŠTUDENTA
 za delo na študentskem servisu

Pogoji:
 - absolvent ali študent višjega letnika študija
 - pripravljenost za timsko delo
 - aktivno obvladovanje dela z osebnim računalnikom
 - komunikativnost

Možnost kasnejše redne zaposlitve.

Prijave (z življenjepisom) pošljite najkasneje do 16. 6. 1999 na naslov:
Študentski servis DNŠ
 Prešernov trg 6
 8000 Novo mesto
 s pripisom »ŠS - razpis«

STUDENTSKI NOVO MESTO, PREŠERNOV TRG 6, TEL. 068 374 370
 SERVIS TREBNJE, GUBČEVA CESTA 16A, TEL. 068 460 520

PREŠERNOV TRG 6, 8000 NOVO MESTO
 TEL. /374- 370, FAX. /374- 601
 E- MAIL /goga@drustvo-dns.si
 ŽR. /52100- 603- 31231

ZALOŽBA GOGA

Iščemo mlado/mladega

SODELAVKO / SODELAVCA
 (lahko tudi pripravnika),
 ki bi pomagal pri uresničitvi projekta.

Pogoji:
 - končana srednješolska izobrazba (zaželjena univerzitetna izobrazba ali status absolventa na univerzitetnem študiju)
 - aktivno obvladovanje dela z osebnim računalnikom
 - aktivno znanje angleškega jezika
 - voziški izpit B-kategorije
 - izkušnje pri projektne delu (zaželjene izkušnje pri knjigarniškem ali založniškem delu)

Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev ter življenjepis pošljite do 16. 6. 1999 na naslov:
Založba GOGA
 Prešernov trg 8
 8000 Novo mesto
 s pripisom »KNJIGARNA - razpis«

PREŠERNOV TRG 6, 8000 NOVO MESTO
 TEL. /374- 370, FAX. /374- 601
 E- MAIL /goga@drustvo-dns.si
 ŽR. /52100- 603- 31231

ZALOŽBA GOGA

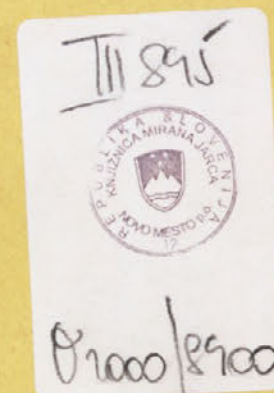
Uredniški svet Založbe GOGA objavlja razpis za mesto

GLAVNEGA IN ODGOVORNEGA UREDNIKA ČASOPISA PARK

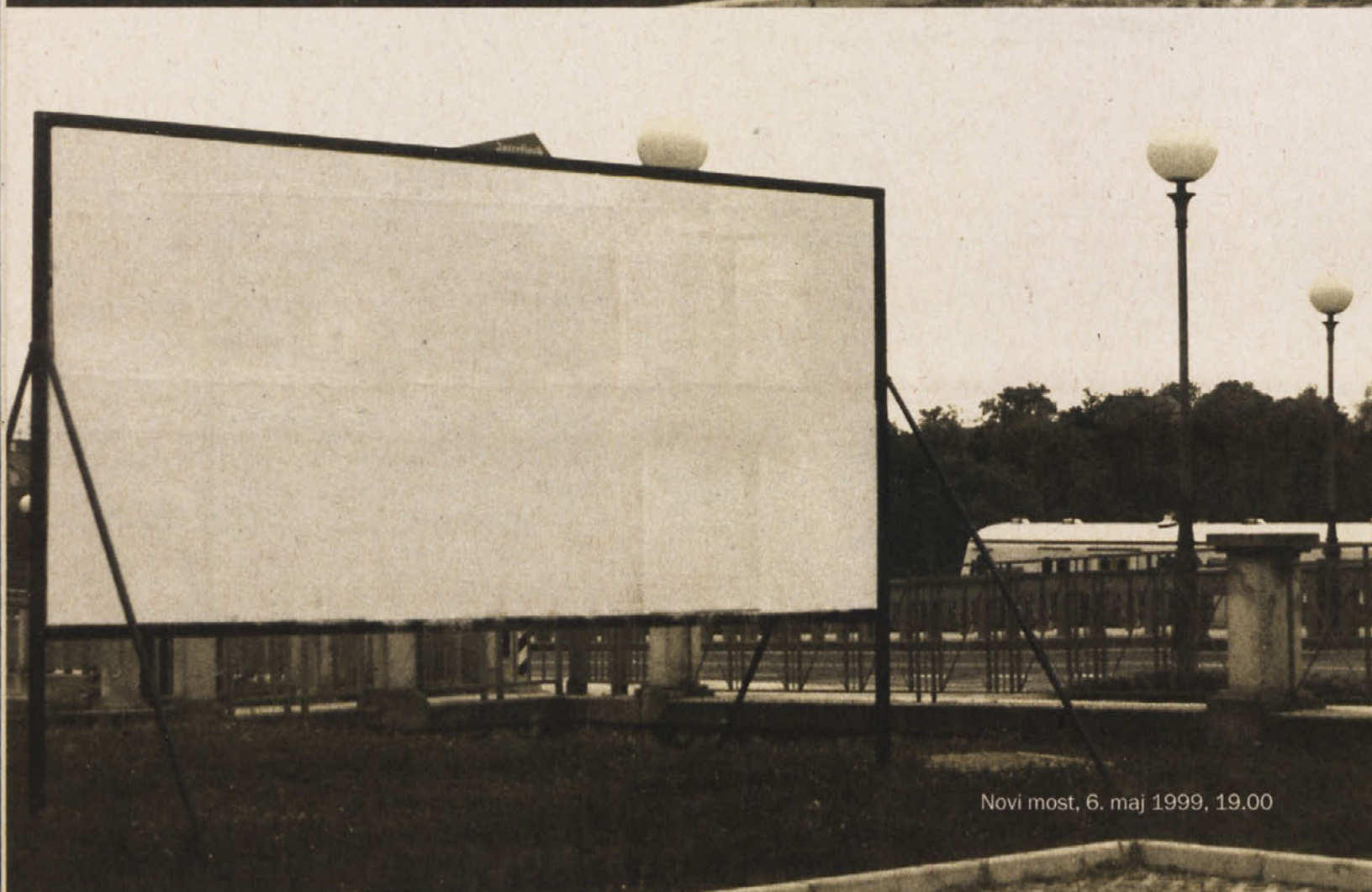
Pogoji:
 Kandidat mora biti študent vsaj tretjega letnika ali diplomant ustrezne fakultete (družboslovje, humanistika) ter ne sme biti starejši od 35 let.

Trajanje mandata je 2 leti, in sicer s pričetkom 1. 9. 1999. Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev, življenjepisom ter svojo vizijo časopisa Park v prihodnjih dveh letih pošljite na naslov:
Založba GOGA,
 Prešernov trg 8,
 8000 Novo mesto,
 najkasneje do 15. julija 1999,
 in sicer s pripisom "PARK - razpis"
 Dodatne informacije po e-pošti: goga@drustvo-dns.si

Pleničar Andreja
Knjižnica Mirana Jarca
Rozmanova 26
8000 Novo mesto

Novi most, 6. maj 1999, 18.00

Novi most, 6. maj 1999, 19.00

Parkova anti-jumbo akcija

Jumbo. Shit! se je začela na treh od približno stotih novomeških panojev v noči s 5. na 6. maj. Eden od panojev je bil prelepljen že naslednje popoldne, ostali so zdržali nekaj dni. Nadomestile so jih dojke, za čisto vest.

novomeški mladinski časopis

Glavni in odgovorni urednik: Marijan Dovič
Oblikovanje: Jurij Kocuvan
Naslovnica: Jurij Kocuvan & Filter Jugoslavija

Ustanovitelj: DNS
Izdajatelj: Založba Goga
Trženje: David Bratož
Tehnični vodja: Marko Kralj
Tisk: Tiskarna Novo mesto
Naklada: 1500 izvodov

Naslov uredništva:
Park - založba Goga
Prešernov trg 8,
8000 Novo mesto
Tel: 068 / 374-370
e-pošta: park@drustvo-dns.si

Po mnenju ministrstva za kulturo velja za Park 5% davek od prometa proizvodov (št. 413-229/98, 23. 04. 1998)

PRIDI IN SE SPREHODI PO SVOJEM PARKU!

Naročilnice so na voljo na DNS, na spletnih straneh društva in v študijski knjižnici Mirana Jarca. Vse v zvezi z naročanjem in distribucijo lahko izveš po e-pošti marko.kralj@drustvo-dns.si ali po telefonu.

park

novomeški mladinski časopis
št. 10-11, letnik II, junij-julij 1999

Priloga št. 1

Turizem ste ljudje

poletna priloga

adrenalin za vroče poletne dni Otroci, tega ne počnite sami!

Marjan Zver

Napetost v našem vsakdanu nezadržno narašča. Izpiti, kontrolke, tako in drugačno preverjanje našega psihičnega, fizičnega in ne vem še kakšnega stanja se vleče v nedogled. Še ena stvar je, ki nam bega misli: POLETJE. Prihaja toplo sonce, plaže, brezdelje in živancija. Iz svojih izkušenj vem, kako sem se veselil počitnic in kopice prostega časa, s katerim kaj kmalu nisem imel kaj početi. Ne za dolgo. Kmalu sem odkril nekaj dejavnosti, ki mi niso le zapolnile prostega časa, ampak postale »my way«, moj način življenja. Odkril sem hribe.

Pravzaprav sem ves čas vedel, da obstajajo, da so tam, vendar nisem ničesar izgubil »tam gori«, zato sem jih pustil pri miru. Koliko sem zamudil in koliko lepih trenutkov sem zapravil »za šankom« ob hladnem piru in opazovanju »bejb«. Za hribe ni potreben tehten razlog in

Če se pogovarjamo o hribih, beseda hitro preide na plezanje. Če hoče nekdo plezati, ni potrebno v hribe. Že nekaj časa je v »modi« športno plezanje. Kratke stene (10-20m) so idealne za tako vrsto rekreacije. Na voljo je tudi kar nekaj umetnih plezalnih sten. Da prideš do takega plezališča, ni potrebno prehoditi ure in ure dolge poti. Enostavno se pripelješ z avtom in potem stopiš 10-15 minut do stene. Prav toliko, da si malo razgiblješ ude po sedenju v avtu. Športno plezanje je varno: ni se treba bati nesreče, seveda pa je nujno imeti s seboj nekoga, ki se spozna na strike, vponke in predvsem na varovanje. Tega res ne počnite čisto sami.

Dokler človek ne poskusi skale, bogate z oprimki, si predstavlja plezanje kot nekaj nemogočega in vratolomnega. Vendar kmalu ugotovi, da mu je tako gibanje popolnoma

tudi slogan »vsak Slovec na Triglav« naj ne bo vodilo. Edini razlog, da pokuka človek v »nekoristni svet«, naj bodo bele stene, temno zeleni borovci in ruševje, planika, skrita za kamnom in potoček žnoja, ki priteče po hrbtnem grabnu. Take stvari, se mi zdi, človeka bolj napolnejo kot poležavanje pod sončnikom s koktejlom v roki, čeprav tudi to včasih ni slabo.

Za mnoge je mogoče ta svet nedostopen, ker ne vedo, kako priti tja. Preprosto. Začneš najprej na Gorjancih. Prvič do Gospodične, peš seveda, naslednjič pa na Trdinov vrh. Večer na Trdinovem vrhu zna biti zelo lep. Če je vreme jasno, je moč videti Julijce, Kamniške Alpe, Pohorje in morje nižjih kucljev, ki kažejo svoje kopaste glave iz dvigajoče se meglice. Za tako pot ne potrebuješ vodnika ali izkušenega hribolazca. Potrebuješ le dobro voljo. Hribolazca potrebuješ, če hočeš kam više. Hribi imajo tudi drugačno, manj prijazno stran. Planinci pa znajo svetovati, kako se izogniti neprijetnostim, kot so ožuljene noge, prezahtevne ture in pretežak nahrbtnik. Svetovati znajo tudi kakšno na račun kondicije. Nekaj kondicije je vsekakor potrebno, ker drugače postane hoja eno samo čakanje na kočjo in preklinjanje prestrme poti. Prvi cilj v hribih naj ne bo Triglav, ker mislim, da bo tudi zadnji. Lahko dostopne planine s planšarji, kravami, sirom in kislim mlekom, vrhovi, ki ponujajo lep razgled, pot do vrha pa ni pretežka – to je prava izbira. Takih je pri nas ogromno, samo malo z glavne transverzale je treba zaviti. Golica z morjem narcis na začetku poletja, planina Blato, Laz ali Krstenica v bohinjskih hribih so čudoviti kotički, kjer se čas ustavi. Naučijo te molsti krave, pokažejo ti, kako se dela sir in prav hitro ločiš kravo od bika. Za tiste malo bolj našpičene pa sta Storžič ali Stol idealna tura. Možnosti je ogromno, zato le pogumno na PD po informacije in na juriš.

domače, samo da je pozabil nanj. Plezanje prav tako ni domena moškega sveta. Prav ženske so tiste, ki plezanje obvladajo celo bolje kot moški, ker imajo prirojeno gibanje. Za plezanje pa je gibanje skoraj bolj pomembno kot moč. V tujini je športno plezanje tudi čisto družinski šport. Nedeljsko popoldne družina preživi pod skalo in uživa. Pri tem ne gre za to, kdo je boljši ali kdo je močnejši: preprosto poskusijo preživeti čas malo drugače. Spustijo malo adrenalina po žilah.

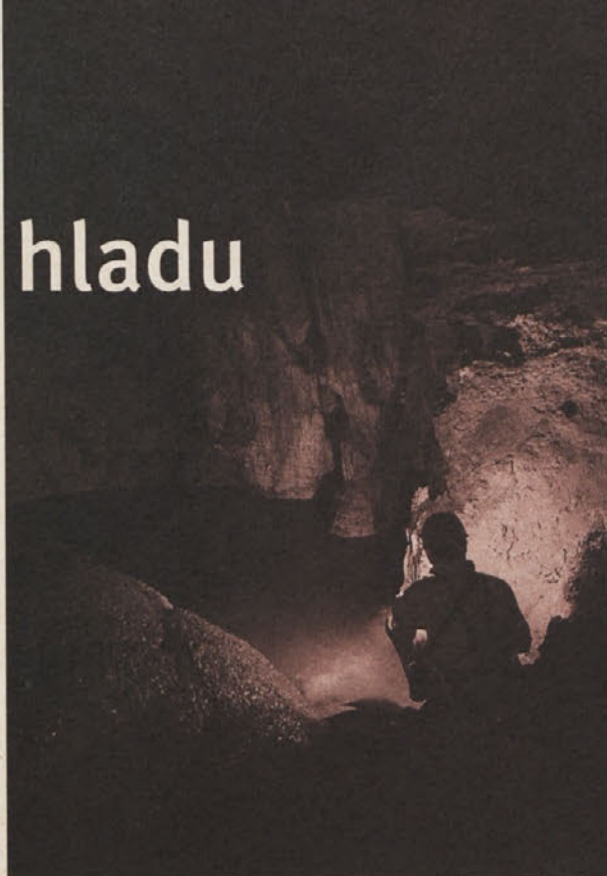
V Novem mestu je tipov, ki »tiplejo« grife, kar nekaj. Najboljši naslov je seveda Alpinistični odsek Novo mesto, kjer ti pomagajo do takih doživetij. Pravi naslov je tudi »big boss« Gagi na DNS, ki organizira kar veliko takih stvari. Še par »placov«. Prvi je pod mostom na Loki. Umetna stena, opremljena z množico umetnih oprimkov. Drugi pa je Luknja v Prečni. Stena, opremljena s svedrovci in vsem drugim, potrebnim za varno plezanje. Opozorilo: uporabi Autan proti klopm. Na širšem Slovenskem je zanimiva Primorska: Črni kal in Osp ponujata čudovito plezarijo, dobro vino – in še do morja ni daleč.

Še ena od stvari, ki jih ne moremo početi doma: jadralno padalstvo. Jadralnega padalstva se nikakor ne moremo lotiti sami. Če hočemo leteti sami, je edina rešitev tečaj jadralnega padalstva. Je pa možno poleteti v tandem. Izkušen pilot padala te priveže na sebe oziroma na padalo, zaženetka se po hribu navzdol in kmalu ti bingljajo noge v zraku. Napol vise, napol sede, opazuješ dogajanje pod seboj, adrenalin pa teče po žilah. In zna se zgoditi, da te zastrupi, in potem boš potreboval dozo vsaj enkrat na teden.

Možnosti, da preživimo poletje malo drugače, je veliko. Potrebna je volja in malo poguma, da stopimo malo levo ali desno od poti, ki jo že poznamo, in videli boste, da se izplača. Torej pogumno za slavo domovine naprej.

V svetu jamskega hlada

Marko Pršina

fotografije Marko Pršina

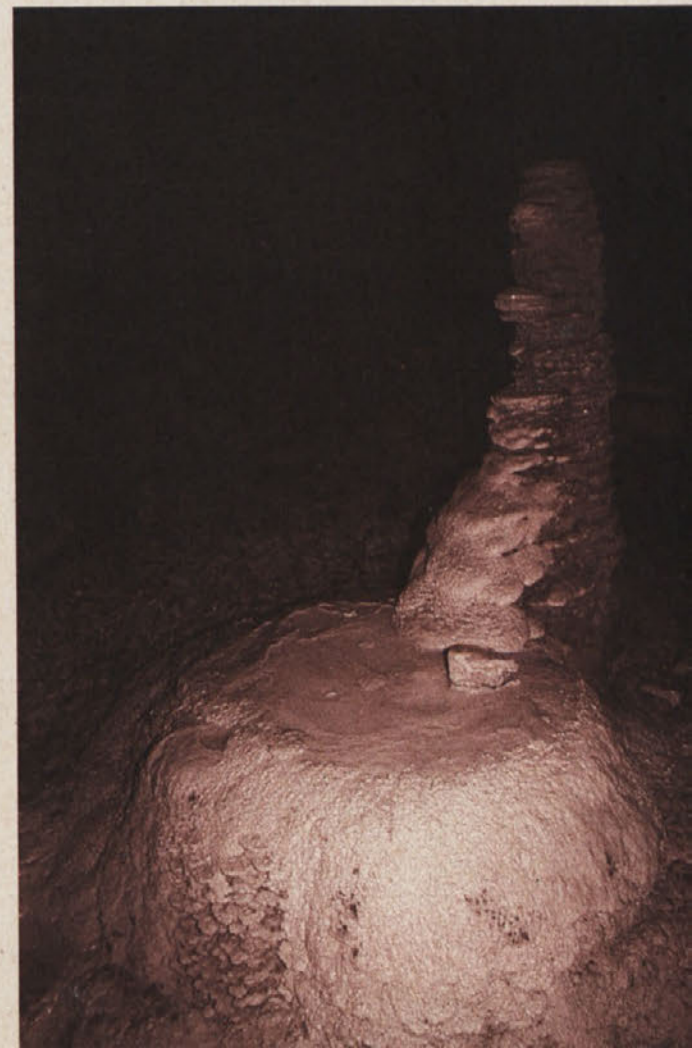
Jamarstvo je športno raziskovanje podzemlja! Ta suhoparna definicija me reši vsakokratne zadrege, ko mi radovedne glave postavljajo vprašanja. Pri jamarstvu gre torej za športno aktivnost, ker je treba na terenu jamo ali brezno najprej poiskati, do nje znesti opremo, pripraviti vse potrebno za spust ter se nato po isti poti vrniti na površje. Jamarji se trudimo, da bi čas, ki ga v jami preživimo, kar najkoristneje izrabili. Zato vsem jamam izmerimo globino in dolžino, narišemo tloris in prevez ter sestavimo zapisnik o obisku, v katerega zapišemo vsa naša opažanja ter jih shranimo v katastru.

Vemo, da je Slovenija zibelka krasoslovja in organiziranega jamarstva. Čeprav so bila odkritja največjih jamskih sistemov opravljena že na prelomu stoletja, se število jamarjev nenehno povečuje. Pravi razcvet je jamarstvo doživelo v osemdesetih letih, ko smo za premagovanje globin namesto dotodanjih lestvic pričeli uporabljati vrvi z vsemi tehničnimi dodatki. Današnja vrva tehnika ob ustrezni usposobljenosti jamarjev zagotavlja popolnoma varno obiskovanje kraškega podzemlja.

V jame ali brezna jamarji hodimo organizirano, zato svoje interese združujemo v klubih, ki jih je v Sloveniji vsaj štirideset, vsi pa smo včlanjeni v Jamarsko zvezo Slovenije. Slednja vodi tudi kataster jam in brezen, ki danes presega 7.000 enot. Novomeški jamarski klub je bil ustanovljen leta 1962 in odtlej nam je uspelo registrirati preko 600 jam in brezen. Delujemo na območju cele Dolenjske, največ pa v širši okolici Novega mesta in na Kočevskem Rogu. Podatki iz našega katastra jam nam med drugim prikažejo tudi žalostno sliko, da je v bližini naselij onesnažena že vsaka peta jama. Krivulja na grafu, ki prikazuje število onesnaženih jam, se zaradi vse večje osveščenosti prebivalstva počasi umirja, za kar gre zasluga predvsem organiziranemu odvozu komunalnih odpadkov.

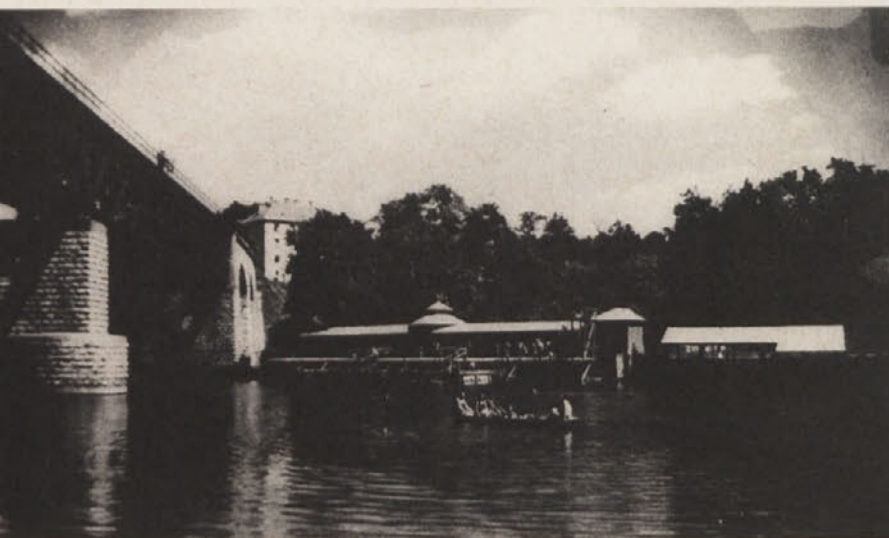
Rdečo nit klubskih dogajanj zadnja leta pomenijo raziskave v novo odkritih delih Kostanjeviške jame. Novomeščani smo namreč v novembru 1996 prebili ožino in s tem omogočili dostop do tedaj neznanih delov jame, ki smo jih nato raziskali skupaj s kostanjeviškimi jamarji. Jama z odkritji ni skoparila, tako smo od prvotnih 350 m do danes namerili že preko dva kilometra rogov, potapljači so preplavali 33 m globok sifon, za katerim je nadaljevanje... O jami, njeni zgodovini in poteku raziskav že snujemo knjigo, ki naj bi bila bogato fotografsko opremljena.

Večina jam in brezen je resda v višje ležečih apnenčastih predelih Dolenjske, kljub temu pa bo verjetno marsikoga presenetilo dejstvo, da je samo na območju Novega mesta osem vodoravnih suhih jam. Vse so v stenah struge reke Krke in kažejo na sledove starih podzemskih tokov. Rupa na Brodu pa je bila s 630 m dolžine do odkritja novih delov Kostanjeviške jame sploh najdaljša jama na Dolenjskem. Omenim naj še najgloblje brezno na ožjem Dolenjskem: Cink križ na Kočevskem Rogu, ki je globoko 185 m. Kaj več o teh in drugih jamah si lahko preberete v treh publikacijah Dolenjski kras ali v vsakoletnih klubskih biltenih, ki jih dobite na naših rednih petkovih srečanjih v prostorih gasilskega reševalnega centra na Seidlovi 27 v Ločni. Če je v vas kaj nemirnega duha, se nam le pridružite.

Kam so šle novomeške čolnarne?

Mitja Novak

Kdo ve, zakaj si je Ostrorog Jelen tiste dni namesto trdne, iz opeke zidane hiše omissil raje kolibo, postavljeno na majavih lesenih stebrih, zabitih v močvirnata barjanska tla? Ga je k temu vodila želja po varnosti, udobju ali preprostem pospravljanju? Ali pa je morda podzavestno želel imeti tudi prvinski stik z vodo?

Je v kakšen gen zapisana želja po mokrih nogah ostala plemenu na celini živečih potomcev, ki gnezdijo na meandru reke, kamor so se umaknili pred Jazonom, Rimljani in drugimi osvoboditelji barja?

Nekaj je gotovo. Voda je temu življu od nekdanj pomenila več kot zgolj snov za pitje in pranje. Kot dokaz, da je temu res tako, lahko dandanes vidimo ostanke stebrov, ki gnijejo nekje pod vodo, v ravni liniji, enakomerno oddaljeni od brega. Ostanke mostov, porečete, propadla pojišča, perišča ali nemara celo kopaljšča. Propadli jezovi, ostanke mlinov ali brodov? Verjetno od vsakega po malo, a del teh podvodnih ostankov lahko povežemo s početjem, ki se kot rdeča nit vije iz pradavnine v naše čase in kot letenje izvira iz človekovega hrepenenja po "več". Početje za dušo torej!

Izziv gibanja po vodi, po odsevu tistega neba, ki je dano v okus le redkim smrtnikom. V nemoči letenja smo si tako ljudje omissil nadomestek - čolnarjenje. Frotanje skozi zrak je za večino sesalcev kratkotrajno. Tudi plavanje, ki je sicer na cilju nekoliko manj boleče in seveda lažje priločljivo, je utrudljivo in ne preveč udobno. Zato pa imamo naprave, ki nam to omogočajo na eleganten in dostojanstven način.

Od prvega zajahanega hloda in splava iz zvezanih debel do dreva je človek izžigal, dolbel, vrtač, zbijal, šival, lepil, spajal in ulival. Razvoj in ustvarjalnost sta pripeljala do današnjih oblik čolnov, ki jim je skupno (le) to, da s pridom izkoriščajo Arhimedov zakon vzgona, zakone hidrostatičnosti in tu in tam še kakšen zakon aero- in hidrodinamike. Oblik čolnov, ki so primerni za plovbo po rekah, je ogromno. Najpreprostejši so tako imenovani ribiški čolni, izdelani iz hrastovih plohov v kakšni domači delavnici. Stoletja so jih uporabljali za ribarjenje in za prevažanje z enega na drugi breg. Tudi živino ali celo košnjo seno so si upali predniki prepeljati z brega na breg na teh plovilih. Večje, a po obliki ne pretirano drugačne, so uporabljali za transport blaga po plovnih rekah. Menda so jih, polne tovara, proti toku vleklji voli.

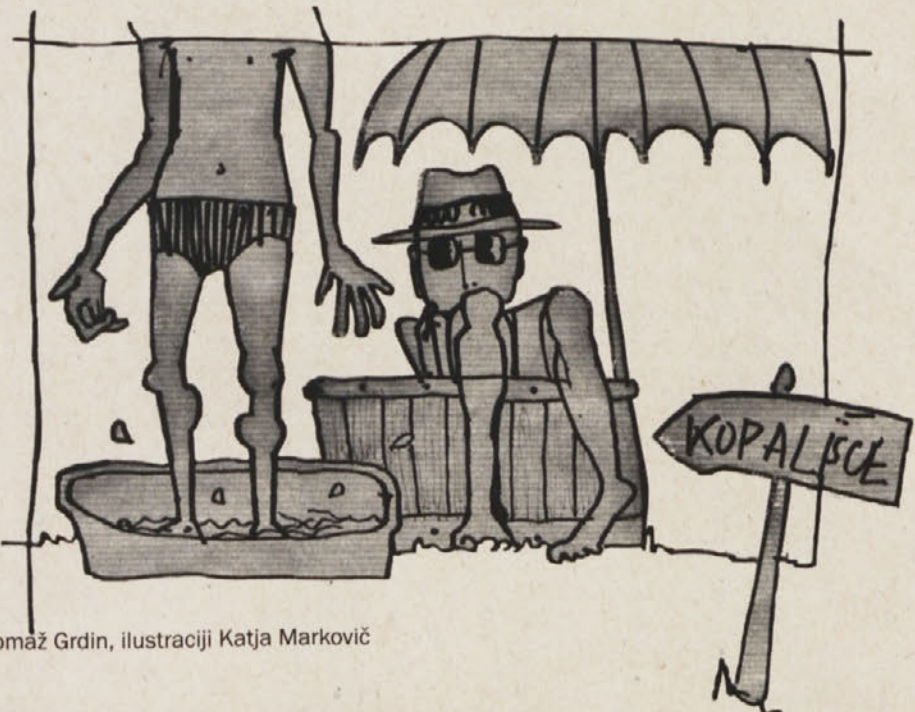
Moderni materiali, predvsem poliester, so krivi za preporod. Povrhu so na voljo vedno cenejši propellerski izvenkrmni motorji na akumulatorje, ki elegantno rešujejo problem pogona - veslanja. Na počasi tekočih rekah ribiškim čolnom parirajo le kanuji, ki so hitri, lahki, vodljivji - a žal tudi manj stabilni. Sandolinčki, pedalinčki, kajaki, fletne, skifi, rafti, gumenjaki ali široki ovalni čolni, namenjeni za morska prostranstva, pa so tipi čolnov, vneseni v počasi tekoče vode kot bolj ali manj uspešno dopolnilo prej omenjenih oblik. Izbra čolnov je torej velika, nihče pa nam ne brani, da ne izumimo tudi kaj novega.

Vrtnimo se še malo k lesenim stebrom, zabitim v vodo. Pristani, pomoli, privezi in čolnarne. Za reko Krko tipične lesene konstrukcije (z eno ali dvokapnimi strehami, postavljenimi nanje), katerih jedro so v zemljo zabiti piloti. Vodne garaže, ki so namenjene za nadstreške plavajočih čolnov, za prezimovališče in popravilnico, za spravilo vesel in ribiške opreme in seveda za elegantna in varna vkrcavanja. Na Benetke spominjajoče hišice so bile včasih motiv številnim slikarjem. Kot Monet svoj vrt jih je rad risal naš Jakac. Ni težko ugotoviti, da je bilo teh zgradb na bregovih naše reke nekoč veliko več. Starejši znajo povedati, da je bilo samo od Loke do jezua tudi do deset čolnar. Na Loku je bilo nedaleč nazaj celo kopaljšče - kopaljšče. Pa je propadlo, kot propada istoimensko gostišče, ki so mu še pred kratkim na vrtu postavili celo nadstrešek v slogu čolnarne. Verjetno so propadli tudi že načrti o lesenem mostu med Loko in teniškim igriščem. Tako kot večina fotografij iz obdobja, ko so meščani preživljali prosti čas na reki. Pod Loko ob Zupancičevem sprehajališču sicer še stoji zidana čolnarne, ki pa že dolgo več ne služi svojemu namenu. Menda je bila zgrajena za potrebe tekmovalnega čolnarjenja. Ker je propadlo zanimanje za ta šport, propada tudi zgradba. Tudi skifi, vitki tekmovalni čolni veslaških regat, so izginili. Verjetno ni nobeden pristal v muzeju, čeprav bi mu bilo mesto vsaj tam. Pred izlivom Težke vode stoji ena zadnjih čolnar na Krki. Stoji tudi še tista bolj znana ob gradu Otočec in spisek je počasi izčrpan. Nove se ne gradijo. Le tu in tam se raje občasno pojavi kak splav, postavljen na bencinske sode, ki opravlja le funkcijo pomola in ni vrhunec estetike. Izgradnja nove čolnarne je povezana predvsem s gradnjo birokratske in finančne narave. Tudi strokovnjakov, ki še znajo zabiti hrastove pilote v vodo, je malo, zato ne gre pričakovati velike ekspanzije na tem področju. Izposojevalnica čolnov bi jo pa mogoče lahko imela?

In aktivnosti na reki? Ribarjenje in čolnarjenje sta na Krki še pri življenju, ostale aktivnosti dihajo na škrge kot riba na suhem. Tu in tam je organiziran kakšen množični spust po reki Krki. Tudi kolesarsko-tekaško-plavalni triatlon je bil že organiziran, morda celo sporen zaradi nevarnosti glivičnih obolenj tekmovalcev - plavalcev. Prirajena je bila tudi že sorazmerno dobro obiskana prireditelva Noč na Krki, zgodil se kakšna očistevalna akcija in to je vse. Nič več kopanja, veslaških tekmovalj po sistemu "Oxford -Cambridge", nič več se ne peje serenad kakšni ob Krki živeči Juliji.

Pa meščani reko, čolnarne ob njej in čolne na njej, življenje ob reki, z reko in na reki potrebujemo. Kot založeno zdravstveno knjižico, z vsemi zapisi o cepljenjih, alergijah in krvni skupini. Že zato, da jo včasih znova prelistamo in se spomnimo, da je lahko tudi drugače.

Poletje je primeren čas, da na tem področju kaj premaknemo. Hoja, pardon, sedenje na vodi nas gotovo izpolnjuje. Na čolne torej in v mešanje vode. Zeleno, ki te ljubim zeleno.

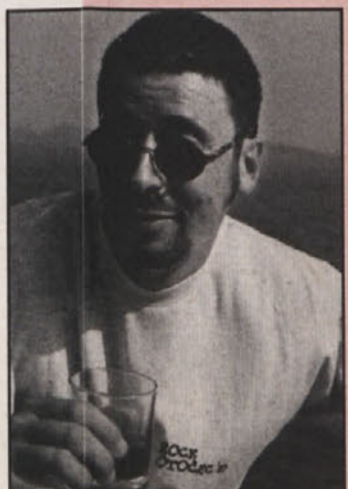
fotografije Tomaž Grdin, ilustraciji Katja Markovič

Rock Otočec 1999 na letališču v Prečni

Lanski koncert je uspel. Spoštovanja vrednim gospodom iz Krških Zdravilišč so se obiskovalci (na reki, lanskoletni) zdeli za odtenek preveč sproščeni (beri: odštekanji), ampak to je le ena plat zgodbe. Drugo pozabite vi.

Star razmajan avtobus, s takšnimi se osnovnošolci ne bi za noben denar peljali na izlet, se ustavi na Otočcu. Iz njega se vsuje toliko mladine, da se vprašaš, ali niso sedeli kar drug na drugem. Po njihovih sijočih (že malce rdečih) obrazih sodeč, jih gneča prav nič ne moti. Pomembno je le, da se štopanje do Novega mesta ni spremenilo v kakšno tragedijo. Mami je pa tako in tako rekla le: »Naj bo, sine, naredil si letnik. Zaželi si nekaj.«

Pogovarjala sem se s Francijem Kekom, ki z Marjanom Pirnarjem (Festival Novo mesto) že tretjič zapored pripravila žurerski dogodek z okoli 50 nastopajočimi.

Franci, popolnoma razumem, da rad organiziraš koncerte, snemaš filme, reklame, potuješ... Nikakor pa ne najdem razloga za tvoje politično delovanje (Lista za Dolenjsko)?

Čutil sem, da lahko uspem na volitvah v občinski svet. Pojavila se je priložnost, da plivam na to, ali se bo nekaj zgodilo ali ne. Vendar pa je v občinskem svetu ena stran močnejša od druge, tako da midva (še Robi Judež) nimava nobene vloge.

Ne želim odpirati starih ran, vendar me zanima razlog za lanskoletne nesporzume. V mislih imam zaprt most, malo hrane?

Bili smo odvisni od lastnika, ki je določal vse - kje se bo hodilo, kakšna bo gostinska ponudba...

Pa se posvetiva raje letošnjemu koncertu.

Rock Otočec bo na letališču v Prečni in zatrdim lahko, da bo tam bolj prijazno do obiskovalcev.

Rock Otočec bo v Prečni?!

Da, ker je Otočec premajhen. Letošnja lokacija lahko sprejme kar 3000 ljudi. Ime ostane seveda nespremenjeno, ker lokacija ne predstavlja nobene vloge.

Že dvakrat je bil naj dogodek. Kakšen poseben recept?

Ljudje se dobro počutijo.

Tokrat bo koncert trajal tri dni, od 2. do 4. julija.

Rock Otočec je predvsem družabni dogodek. V dveh dneh se vsi ne morejo spoznati.

Koliko skupin pričakujete letos?

Vse pomembnejše domače, iz tujine naj omenim le Dog Eat Dog in Liquido. Sicer pa bodo cestni teatri iz tujine poskrbeli, da mladim ne bo dolgčas.

Vendar to ne bo zastoj?

Enodnevna karta za koncert bo stala približno 2500 sit, tridnevna pa 5000 sit. Prvih 3000 bo ob nakupu tridnevne dobilo še CD z izvajalci.

Želiš morda še kaj sporočiti tistim, ki se za nakup vstopnice še niso odločili?

Bolj pada, bolj smo mokri, bolj smo blatni, bolj smo blatni, lepše nam je.

Da blato ne moti, pa vedo tudi tiste gospe, ki ši rade privoščijo blatne kopeli...

pogovarjala se je Mojca Rapuš

Ribarjenje na Krki

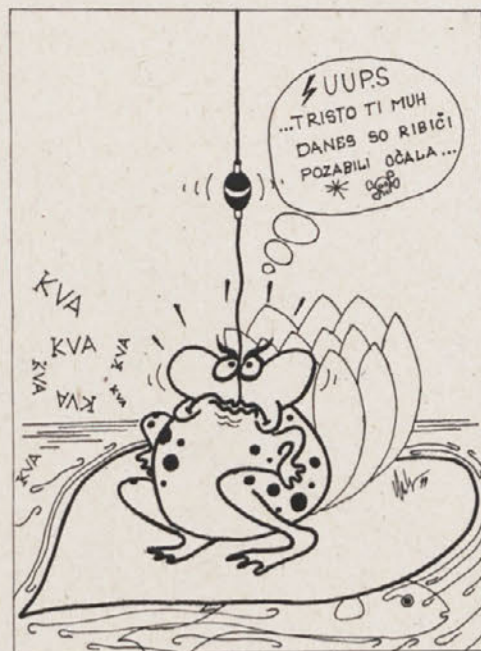
Marko Hidek

»Med gradom in vasjo Krko izvira izpod hriba Krka. Njen izvir tvori globok in neizmiren, a z ribami, zlasti s postrvmi, bogat kotel. Spočetka jo utesnjujeta bregova kakor potok, dokler se ji ne pridruži voda, ki plane v obilju tik pod gradom na dveh krajih iz žive skale na dan. Nato se polagoma razširja v precej veliko reko, ki žene mlino in žage. Daje postrvi od dveh do pet in šest funtov. Te velike postrvi imajo med Marijinim vnebovzetjem in Marijinim rojstvom v tej reki čisto rdeče meso kakor glavatice, sicer pa niso rdeče.«

Tako začne svoj opis Valvasor, ko v svoji knjigi Slava Vojvodine Kranjske opisuje reke in potoke na Dolenjskem. Nadaljuje, da Krko bogate ribe vseh vrst v velikih množinah, ki naj bi bile najbolj okusne pri Soteski in Žužemberku, čemur naj bi botalov velik priliv sveže hladne vode iz bližnjih studencev. Omenja še velike some, okusne ščuke, lipane in še posebej velike rake, ki so jih dali kranjski plemenitniki kuhane pripeljati na Dunaj, da bi oni gospodi, ki se jim je posmehovala v brk, dokazali, da jih pet da dolžino moža. Po zmagi Kranjcev, pravi Valvasor, so morali gospodje z Dunaja povečati svoje mnenje glede kranjskih rakov, zlasti tistih iz Krke in Kolpe. V slednji naj bi jih lovili na poseben in celo smešen način:

»Na palico privežejo črva, jo vtaknejo v vodo, približujejo luknjam, ki so povečini v trdih skalah, in živčgajo na usta določen napav in čudno melodijo. Tako pridejo raki iz svojih skrivališč, pa jih z drugo palico, ki je na enem koncu razcepljena, zagrabijo in potegnajo na suho, vselej pa le po enega. In ko so enega izvelkli, primejo z razcepom spet drugega in tako vedno naprej. Voda pa mora biti tedaj popolnoma čista, bistra in ne motna. Ko sem slišal, da jim živčgajo, se mi je zdelo smešno in kakor bajka. Odgovoril pa so mi, da bi raki redko prišli iz lukenj, če jim ne bi živčgali... Marsikdo se bo prej smejal, kakor verjel, zdelo se mu bo neumno; lahko pa povem resnico, da ob Kolpi pri Vinici, Pobrežju in tam okrog res tako love. Če pa niže ob Kolpi tudi tako rake love, mi ni znano... Kranjski pregovor pravi: šeu je rakam živčgati ali pujde rakam živčgati. To pomeni toliko kakor: umri je...«

Sicer pa je bil ribolov (kot tudi lov nasploh) oziroma pravica do izlova v preteklosti privilegij posvetnih in cerkvenih fevdalcev. Izvajanje ribolova je spadalo med tlačanska dela (podložnikom ribolov ni bil dovoljen). Celjski grofi so proti plačilu dovoljevali ribolov svobodnim kmetom. Blejski in bohinjski kmetje so si pri blejski gosposčini lahko kupili dovoljenje za lov v jezerih. 1. decembra 1880 je v Ljubljani skupina enaintridesetih športnih ribičev, ki se niso hoteli pridružiti Avstrijskemu ribarskemu društvu na Dunaju, ustanovila Kranjsko ribarsko društvo. Ena izmed njihovih pridobitev so bila vališča in gojišča potočnih postrvi, žlatovčic in tudi šarenk, katerih ikre so kupovali v Avstriji in jih kasneje, že razvite v mladice, vlagali v Savo, Ljubljano in Krko. Na podlagi državnega zakona avstro-ogrske monarhije iz leta 1885 je bil 1888 objavljen tudi zakon o ribištvu za Vojvodino Kranjsko. Oba dokumenta, načrt ribarskih okrajev in zakon o ribištvu, upravičeno štejejo za začetek organiziranega ribištva na Slovenskem, čeprav je uredba o revirjih izšla šele leta 1890. Oktobra 1891 je bil ustanovljen Ribarski odsek Kmetijske družbe, leta 1895 so bili ribiški revirji, kot jih je predlagal prof. Franke, vpisani v Ribarski kataster Kranjske. Dr. Robida je leta 1902 objavil knjigo o sulcu. Leta 1910 začne izhajati glasilo Lovec (List za lov, kinologijo in ribarstvo). Leta 1922 so s

predpisom urejene varstvene dobe in najmanjše lovne mere rib. Tretjega februarja 1933 je bila ustanovljena Zveza ribarskih društev, naslednje leto začne izhajati glasilo Ribiško-lovski vestnik. Leta 1946 dodelijo ribolovne enote v upravljanje ribiškim združenjem. Leta 1953 je bila ustanovna skupščina vseh ribiških društev Slovenije. Danes je v Sloveniji okoli šestnajst tisoč članov in štiri tisoč mladincev v dvainšestdesetih ribiških družinah, izmed katerih je RD Novo mesto ena največjih po številu članov, ki jih je okoli tisoč.

Krka s svojimi vijugami od kraškega izvira pa do izliva v Savo predstavlja čudovit fenomen, dolg sto enajst kilometrov. Velja za mirnejšo reko, čeprav ji tudi brzic in jezov ne manjka. Stanje vode danes ni kritično, kar potrjuje tudi nemalo vrst rib, ki v njej živijo, čeprav je moč opaziti izginjanje določenih vrst (krap usnarj, lipan). Nekaj pozitivnega so k čistosti vode prispevale čistilne naprave, a kaj ko ob vsej tej poplavi umetnih gnojil in industrijskih odpadk še vedno ne najdemo ali pa nočemo najti prave poti k čistim vodam, ki so naši grudi, kakor našemu telesu, dobra kri. Svoj delež k onesnaževanju prispevajo tudi kmetije in domovi ob Krki, ki nimajo urejene kanalizacije. Upajmo, da bodo novi zakoni o krajevni gospodarnosti in občinah pospešili izgradnjo kanalizacijskih in čistilnih sistemov. Kot sem dejal, stvar še zdaleč ni tako kritična, kot bi jo utegnili videti pesimisti. Samo za vodo se je treba potati, čeprav moraš včasih zamizati na eno oko, da ne vidiš smeti ob bregu, spet drugič ti jih narava z bujnim pomladnim rastjem prikrije sama, in že si v čudovitem svetu bajke (no ja, vsaj nekateri). Opravič, ki jih lahko počnem ob, na ali v Krki je dosti, a glede ribolova je razširjen predvsem lov s plovcem in lov »na grunt« (s svinčeno obtežitvijo dosežemo, da vaba leži na rečnem dnu), s katerima lovimo predvsem platnice, podusti, klene, mrene, krape, ploščiče, soma in še nekatere; potem vijačenje oziroma »blinkanje«, ko ribič meče umetno ribo od sebe in jo kasneje vleče k sebi. Ta način se uporablja predvsem za lovljenje ščuke, soma in sulca, čeprav se pri njem umetno ribo zamenja z mrtvo ribo. Nobene vrste športnega ribolova ne gre podcenjevati, čeprav bi mogoče v vrh lahko uvrstili lov na sulca (dnevna karta s spremstvom čuvaja in ribami za vabo stane okoli 8500 SIT), za kraljico ribolovnih tehnik postavili muharjenje oziroma lov na postrv in lipana (dnevna karta stane 3400 SIT) ali lov krapa in lov ščuke s čolna (dnevna karta stane 2200 SIT). Dovolilnice lahko kupite na Dvoru, v Novem mestu, na Otočcu in drugje. Tudi osnovna ribolovna oprema ni zelo draga (okoli 20.000 SIT). Pa kot sem že dejal, le za vodo se podajte, karkoli boste že tam počeli, da ne boste skrivnosti zelene lepote doživljali le preko Jakopičevih slik in drugih umetnin.

fotografija Marko Hidek, ilustracija Mihail Gričar S.

**FOTO
ASJA**

Fotonatečaj Park & Foto Asja:
Reka Krka in onesnaževanje

Fotografije ali serije oddajte do
1. septembra 1999 na servisu
DNŠ. Fotografska komisija bo
izbrala najboljše fotografije, ki
bodo objavljene v Parku, prva
nagrada 10.000 SIT -
fotografske storitve in material
v Foto Asji.

Glavni trg 15, Novo mesto (068) 372 870 + Novi trg, Novo mesto (068) 323 366 + Trg svobode 9, Sevnica (0608) 41 196 + Tržnica pod uro, Zagorje (0601) 68 510

ric Razvojno izobraževalni
center Novo mesto

KAJ?
sodobno opremljen prostor za študij

ZA KAJ?
učenje, referati, seminarske, diplome, ...

KDAJ?
skoraj po želji

CENA?
tvoj čas

KAKO?
pridi pa boš videl!

EDUS
središče za samostojno učenje

MANA
turistična agencija

Kandijska cesta 9, SLO - 8000 Novo mesto
tel. 068 321 115, 325 477, fax. 068 342 136

super akcija v Puli

Izbira termina po vaši želji med 05.06. in 11.09.99
5 dni polpenzioni 16.900,00 SIT
7 dni polpenzioni 23.600,00 SIT

super akcija v Umagu

7 dni polpenzioni do 27.06. 26.600,00 SIT
7 dni pol od 27.06. do 25.07. 30.660,00 SIT
7 dni pol od 25.07. do 15.08. 38.500,00 SIT
7 dni pol od 15.08. do 29.08. 31.500,00 SIT

V troposteljni sobi še ugodnejše cene!

PAZITE! Ime hotela B kategorije, kjer boste nameščeni,
boste izvedeli šele 5 dni pred odhodom počitnice!!

Nove-nižje cene za počitnice v južni Dalmaciji z letalom!

Rezervacije lahko naredite tudi po telefonu!

POKLIČITE, POSLALI VAM BOMO BREZPLAČNI KATALOG !!!

opredelitev za lokalno pomeni umestitev v področje
možnega delovanja

Zgornji Čretež: skriti romanski stolp

Simona Zorko

Skoraj sedem metrov visoke ruševine kljubujejo času že dobrih devetsto let. Ne domišljam si, da na kup zloženo kamenje zanima, kakšne zgodbe se pletejo o njem. Zato namesto boja z institucijami za ohranitev zidovja raje postavim iskanje novega pomena, ki bi temu skritemu kotičku omogočil prisotnost v zavesti in življenju ljudi, bivajočih v njegovi bližini.

Seveda v strokovni literaturi stolp ni skrit, še manj neznan, saj ga nenazadnje omenja Jakič v svoji knjigi *Grajski objekti na območju občine Trebnje*, kjer pravi, da je Zgornji Čretež edini romanski stolp, ki se je v več kot deset metrov visoki razvalini in nespremenjen od 12. stoletja ohranil na slovenskih tleh, zato bi ga bilo nujno zavarovati in ohraniti.

Prihodnosti se sicer odpira kar nekaj možnosti, na primer natančna zgodovinska raziskava, ki bi stolpasti grad povezala z ostalimi tovrstnimi zgradbami v Evropi. Ali pa lahko poskusim zanj vzbuditi zanimanje turističnih pohodnikov. Kot najlepša se mi zdi umetniška akcija, morda dve uri trajajoča razstava z naslovom *Petindvajset kvadratnih metrov romanske sobe*.

Dobre stvari so sicer tri, vendar naj prva točka ostane etična dolžnost, katere izpolnitev se bo vse bolj odmikala z minevanjem časa. Za drugo možnost si na tihem želim, da samotni potep, hlad in tišina štirih sten pa razvaline kot izhodišče domišljijah sprehodov v vsakdanje življenje srednjega veka, ostanejo privilegij posameznikov. Kako različne pomeni in funkcije ima lahko to, kar ponavadi imenujemo »umetnost« (ne glede na njene zvrsti), pa bomo videli, če ji bo kakorkoli uspelo k življenju obuditi ohranjeno zgornječreteško zidovje.

fotografije Boštjan Benač

Trg v Šentrupertu

Tomaž Levičar

V nekoliko privzdignjenem osredju Šentruperta stoji velika gotška cerkev, »lepa in dragocena«, kot je dejal J. V. Valvasor. Je eden »poglavitnih, nacionalno pomembnih umetnostnih spomenikov« ter »za dolenjske razmere nenavadna in kar preveč gosposka«, kot trdi naš novomeški rojak in umetnostni zgodovinar dr. Marjan Zadnikar. Moremo pa hkrati pritrčiti »špiritualu v knezo-škofovem duhovenskem semenišči« J. Flisu, ki je v knjigi »Stavbinski slogi« leta 1885 dejal, da tudi v gotski dobi na Kranjskem »ni posebno velike cerkve, s katero bi se smeli ponašati, kakor druge avstrijske dežele; v tem oziru je morebiti Kranjska najubožnejša. Nahajajo pa se vendar cerkve, jako zanimive za zgodovino umetnosti, akoravno niso bogate in dragocene.« Ena teh, ne ravno obilno posejanih na današnjem Slovenskem, četudi smo v številu cerkva na kvadratni kilometer gotovo svetovni prvaki, je tudi šentrupertska.

Cerkev svetega Ruperta, jedro razvoja tega kraja in njegova nesporna in izrazita dominantna, napravlja današnji Šentrupert, »prijazno vas«, kot je dejal J. Flis, zanimiv in privlačen v svoji podobi.

Ob cerkvi, le kje drugje, se je rodil prijetno zasnovan tržni prostor, nekakšno srce vasi, oboje pa najprej v krogu, prstanasto po pobočju lahnega grička okoli cerkve objemajo nizke hiše, ki se nadalje razpostavljajo še ob petih zvezdasto na trg stekajočih se poteh, žilah, ki mu hkrati dovajajo in odvajajo življenjsko moč. Vse to pa navsezadnje objema »drugi prstan« okoli cerkve - čudoviti vinorodni griči.

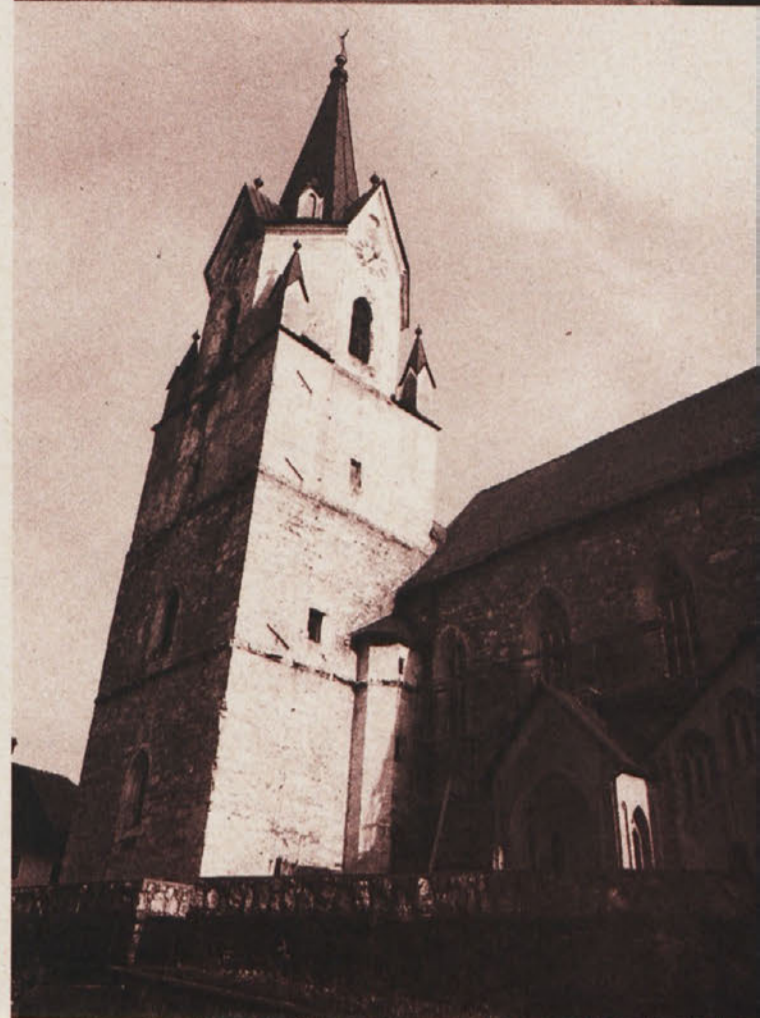
Na trgih, gotovo tudi v Šentrupertu, se je nekoč zgodilo vse pomembno in hkrati še vsaj toliko nepomembnega; tu so možje, žene pa seveda niso izostale, posedali, modrovali in kvantali, opravljali do onemoglosti ob kozarcu rujnega ali pletenju.

V vaseh in manjših krajih so imeli ponavadi le en trg, zatorej se je ob njem zgostilo vse potrebno; cerkev tu seveda ne izostane, tudi gostilna ne, poleg je bila še trgovina, kakšen obrtnik, pa še kaj, na Slovenskem je skoraj pravilo tudi senco in hlad podarjajoča lipa na trgu, predvsem seveda vaškem. Vse to je dajalo trgu življenje, ga napolnjevalo z ljudmi, z gibanjem, z zvoki, podobami, z raznolikostjo, vse to osmišlja njegovo zasnovano. Toda danes gre bolj kot ne le še za idejni konstrukt, za spomin; realnost je nekoliko drugačna - žal in povsem po nepotrebnem tudi v Šentrupertu.

Šentrupertski trg si danes razen po svoji urbanistični zasnovi tega naziva ne zasluži. Danes celo gostilne ne premore (ena je nekoliko odmaknjena), z vrta katere bi lahko človek ob pokušanju lokalne specialitete vrgel pogled na cerkev, na z oporniki utrjen prezbiterij in kipeč, toda vseeno kar močan zvonik cerkve. Sta pa tu celo dve trgovini z osnovnimi življenjskimi potrebščinami, kar je povsem neracionalno. Toda višek neumnosti je vendarle trgovina z gradbenim materialom (le kateri pametni občanar je to omogočil), ki takorekoč sredi trga, na za gostilno idealni lokaciji, ponuja zidake, cement in podobno, pridno očem na razpolago razstavljeno navlako - celo iz lokalnega bifeja lahko ta pojav neprestano »občudujete«, že prej pa vas neizogibno pozdravi ob prihodu v kraj. Tudi pošto so, kdo ve zakaj, odmaknili stran od trga. Trg so asfaltirali (o kakšnem primernejšem tlakovanju ni ne duha ne sluha), na njem pa namesto ljudi vseprek stojijo avtomobili (privezov za kolesa pa seveda tudi tu ni).

Četudi ima v trebanjski občini prav Šentrupert s svojo gotško cerkvijo, z vinorodnimi griči in vinsko cesto, lepimi razgledišči, s kmečkim turizmom, bližnjim gradom, božjepotnima cerkvama, s kopališčem na Mirni, povsem dobre možnosti, postati vsaj privlačna izletniška točka (če že ne drugih, vsaj slovenskega življa), pa je očitno, da se odgovorni tega zelo premalo zavedajo. Še več, gre za prostor, katerega urejanje v namen turizma bi moralo biti celo v interesu regije. Toda, le kdo bi pomagal onim, katerih dejanja kažejo, kot da so že vse postorili, da ničesar ne potrebujejo, in ki so sami v nekem smislu še bolj neurejeni, kot je trg v Šentrupertu. Morda pa so zgolj eni izmed onih, ki menijo, da bi naša dežela bolje stala, če bi skozi zgodovino namesto v cerkve denar in duha vlagali v kaj drugega.

V trebanjski občini bo to pač tako ostalo, dokler se bo občinska oblast »martinčkala« in dokler se bodo tamkajšnji bolj menili o sedežnem redu kot pa o vitalnih interesih občine in regije. Politikantje pač. Drugod pa tudi ni dosti drugače; in vremena se prav nič ne jasnijo.

fotografije Borut Peterlin

ing. dr. Mič in ing. doc. mag. Ivč izredno pametno svetujeta...

Večdnevna podgurska kolesarska tura

Na kolo za zdravo telo

Sopara pritiska,
v grlih nas stiska.
S pirom poskočnim
krajem odročnim
s kolesi naproti hitimo,
da knjigam učenim še ubežimo.

Seksi prfoksa nas ne prepriča
in med študenti ne najdeš tiča,
ki zdaj bi na faksu sedel.
Vsak s pirom v roki bi v hosti čemel.

Letošnje poletje bo vroče, da bo od sile. Ker naju kot izvrstna strokovna izvedenca že dalj časa moledujejo, sva se odločila. Širši javnosti bova izdala potek najine dolga leta skrbno zastražene poslastice. Gre za eno največjih odkritih mojstrov, ki bi se ji 6000 let pred najinim štetjem močno čudili. Pred vami v solzah sreče slovesno razgrinjava najin čudoviti načrt. Gre za kolesarsko transversalo po provinci Podgurje, kjer so pred kratkim ujeli čisto pravega treznega Podgurca (gre za sila redko mutacijo, kot je pri nas še ne pomnimo, op. informacija je pricurijala iz zaupnega soda).

Zaradi že omenjenih silnih vročin, študijskih pritiskov, neumne sestre in podražitev je kratki kolesarski sprehod dobrodošel gost pri vsaki stabilni bajti (svakog gosta pola sata dostal). Tokrat jo bomo mahnilo po buči, nato pa brž na Vahto, pa spust do visoke Gosposdične, padec v Gabrje, kotaljenje do Rateža in splavarjenje do Otočca na nadevane labode.

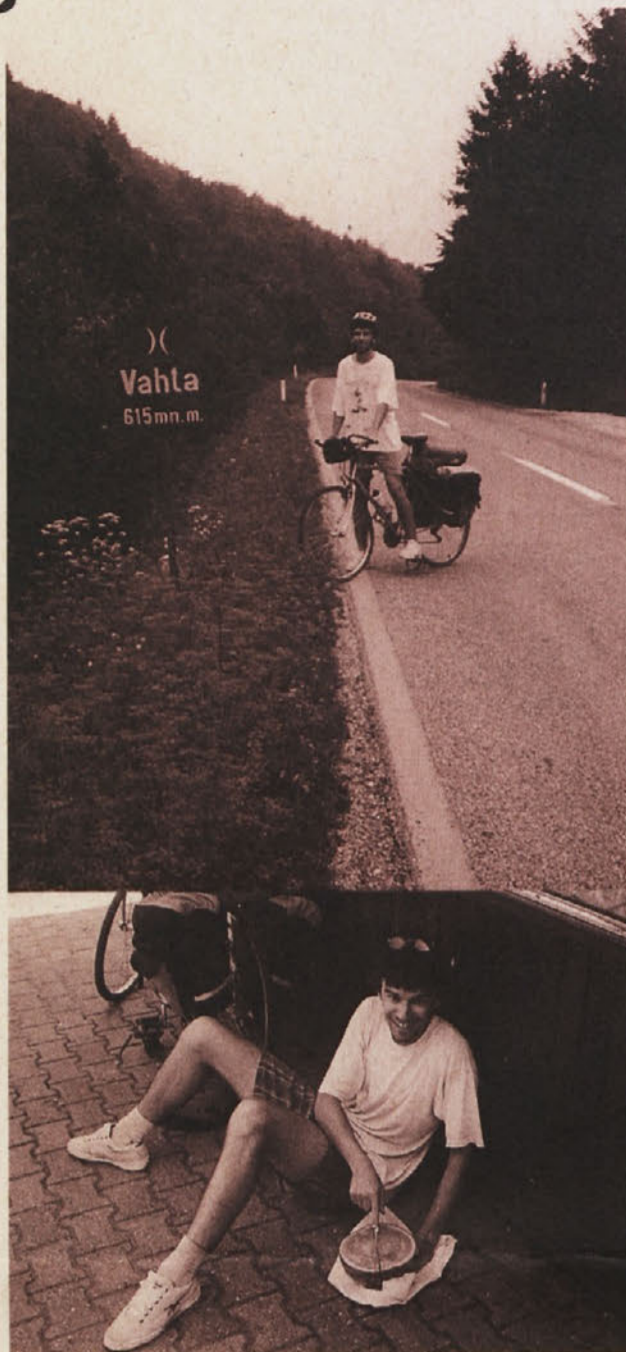
Pa se pronicljivo spustimo v podrobnosti najinega poligona vzdržljivosti.

Še tako večš avanturist takemu popoldanskemu podvigu ne bi bil kos ne škrjanček, ki se brezbržno podi za zlatim zrnem do zrna pogača, dila do dile gorjača. Ko pa smo ravno pri opremi, pa omenimo še najnujnejše. Nikoli ne smete pozabiti torbe za prtijago. Midva, fanta z več kondicije in močnim servomotorjem, se najpogosteje odločiva za prikolico (ljubo doma, kdor ga s sabo ima). Naslednja pomembna stvar je tako imenovani kozarec *superca*, ki je nujen za preživetje in služi za nabiranje vitamina B v bolj odročnih predelih naše sporne domovine. Manjkati ne sme niti šotor, ki naj bo dovolj velik, da lahko sprejme tudi rahlo zarjavelo rdečo razmajano prikolico, ki ste si jo pred dnevi sposodili od podjetnega soseda.

Po najinih izkušnjah (obe sta že dolgoletni) je najbolj smotrno zajahati mašine pred lastnim blokom (predhodni dogovor o skupnem odhodu vsekakor ne škodi). Že prvi dan je tura v znamenju gorskega cilja mt. Vahta (660 m), zato se je na začetnem predelu pametno ogibati podgurskim črpalkam, v katere nenehno vabi vonj po (OH) hlapih. Ko na tahometru odbije popoldanska nadmorska višina 300 m, brez oklevanja postaviti bazni tabor *par excellance!!* Tabor naj se nahaja v neposredni višini podgurske pumpe, ki bo skrbela za nemoteno aklimatizacijo, ki lahko traja tudi več dni in noči. Naj opozoriva, da je treba aklimatizacijo izvesti izredno dosledno in brez odstopanj, saj v nasprotnem primeru sledijo neizbežni kolapsi vseh vrst (čustveni, pnevmatski, mamin). Opozoriti vas morava, da poteka sama priprava in tudi vrenje jedi nekoliko daljši čas. Zavedati se namreč morate, da se nahajate na velikih višinah, kjer je gost zrak prava redkost. Pot je najbolje nadaljevati kuj naslednji dan in to kar z redno avtobusno linijo Gabrje express, ki vas v slabih dveh urah lansira na streho sveta, najlepšo Slovenko, ki jo moramo nenehno puliti izpod pogoltnih tibetanskih prstov - Mt. Vahto. To je kraj, kjer dobi beseda počitek svoj pristi pomen, ki traja in traja in traja in traja vse tja do prihodnjega maja. Če na tem čarobnem kraju ne doživite nirvane duha in kolesa, boste morali ponovno razdeliti karte. 18. 7. je idealen dan za nadaljevanje ekspedicije, saj s...

ilustracija Mihail Gričar S.

Zdaj pa še nekaj res pomembnega!

1. Sončna očala naj se ponašajo s superkarbidnim hitrorefleksnim dvojnimi UV filtrom in šipkami, temnimi kot v rogu. Na očala se lahko vedno zanesemo. Nosimo jih bodisi za pasom ali še bolje za ovratnikom sveže kratke majice.
2. Čepica naj bo modna. Ujema naj se z barvo vsaj ene nogavice v prikolici (da na pride do zadrege). Čepico nosimo poveznjeno na čelo, s ščitnikom za sonce, pomaknjem proti severu. Najboljše so čepice iz babičine kolekcije zima-poletje 66/67.
3. Hlača se nosi kratka in je opasana pod pasom. Luknjo na riti je treba zašiti.
4. Čevlja se nosi na nogavici, ki je natakljena na stopalko, ki suče gonilko. Če nam je čevlja prevelika, natakujemo še eno nogavico, ali pa je s hlačo nekaj hudo narobe.

Vsi ti nasveti so absolutno podrejeni osvajanju nasprotnega spola, ki se z novim kolesom pripelje mimo. Verjetno se vsi sprašujete, kako je možno zapeljati brhko deklino, ne da bi stisnil zavoro. Če boste upoštevali prve štiri nasvete, je cilj na dlani. Odigrajte le še hinavski nasmešek ter prijazen pogled z njenih oblin preusmerite na še lepše kolo. Dekletu se približajte, se naslonite na njeno kolo in pihnite šalo, ki naj bo na mestu. Ko bo dekle planilo v smeh, jo pahnite v grmovje in jo jadrno odvihrajte s svojim novim kolesom.

Boste poleti čepeli doma? Parkov poletni potopisni klub

V sodelovanju z Založbo Goga novomeški mladinski časopis Park spodbuja vse nadebudne poletne potohodce, da hodijo po svetu s široko razprtimi očmi, objektivni in beležnicami. Svoje popotne utrinke pošljite do 1. oktobra na naslov Park, Prešernov trg 8, 8000 Novo mesto, s pripisom »potopis«. Najboljše (izvirne, duhovite, problemske) potopise bomo seveda objavili in tri nagradili (izbere jih komisija Založbe Goga) še s posebnimi nagradami potovalne agencije Mana.

Novomeška likovna delavnica in Park

Še kot študentki oblikovanja mi je bila zaupana prijetna naloga vodenja likovne delavnice na temo oblikovanje in ilustracije. Delavnico že enajsto leto organizira Sklad RS za ljubiteljske kulturne dejavnosti (območna izpostava Novo mesto). Program oblikovanja in ilustriranja vodim tudi letos, prav v času nastajanja te številke. Ena od stvari, ki jih skušam udeležencem pojasniti, je, da gre v obeh primerih za vizualno komunikacijo, sporočanje; torej več kot zgolj osebno likovno izpoved. Sodelujoči so se odločili za oblikovanje plakatov (za razstavo izdelkov ob zaključku delavnice in plesno predstavo *Copellia*). Ob tem se je ponudila tudi zanimiva možnost sodelovanja s Parkom. Ker skušam pri izbiri naloga vključiti možnost realizacije nastalih del in tako poudariti bistveno funkcijo oblikovalskih projektov in ilustracij, komuniciranje s publiko, je to sodelovanje s Parkom še posebej dobrodošlo.

Katja in Mihail, ki sta se glede na časovno omejitve pogumno lotila ilustriranja priloge, sta poiskala svoj ustrezen likovni odgovor na teme, o katerih pišejo prispevki. Oba sta že dovolj zrela ustvarjalca, da sta se naloge lotila avtonomno in z veliko žara. Minimalne sugestije, bolj likovne kot vsebinske narave, sta spretno izkoristila, pa ne na način ubogljivega učenca, temveč radovednega iskalca, ilustratorja. Tako obliko uspešnega sodelovanja razumem in pozdravljam kot še en korak k ustvarjalnemu povezovanju mladih »kulturnežev« Dolenjske, kot korak k še boljšemu časopisu in obogatitvi dejavnosti delavnic. Bravo!

Suzi Bricelj